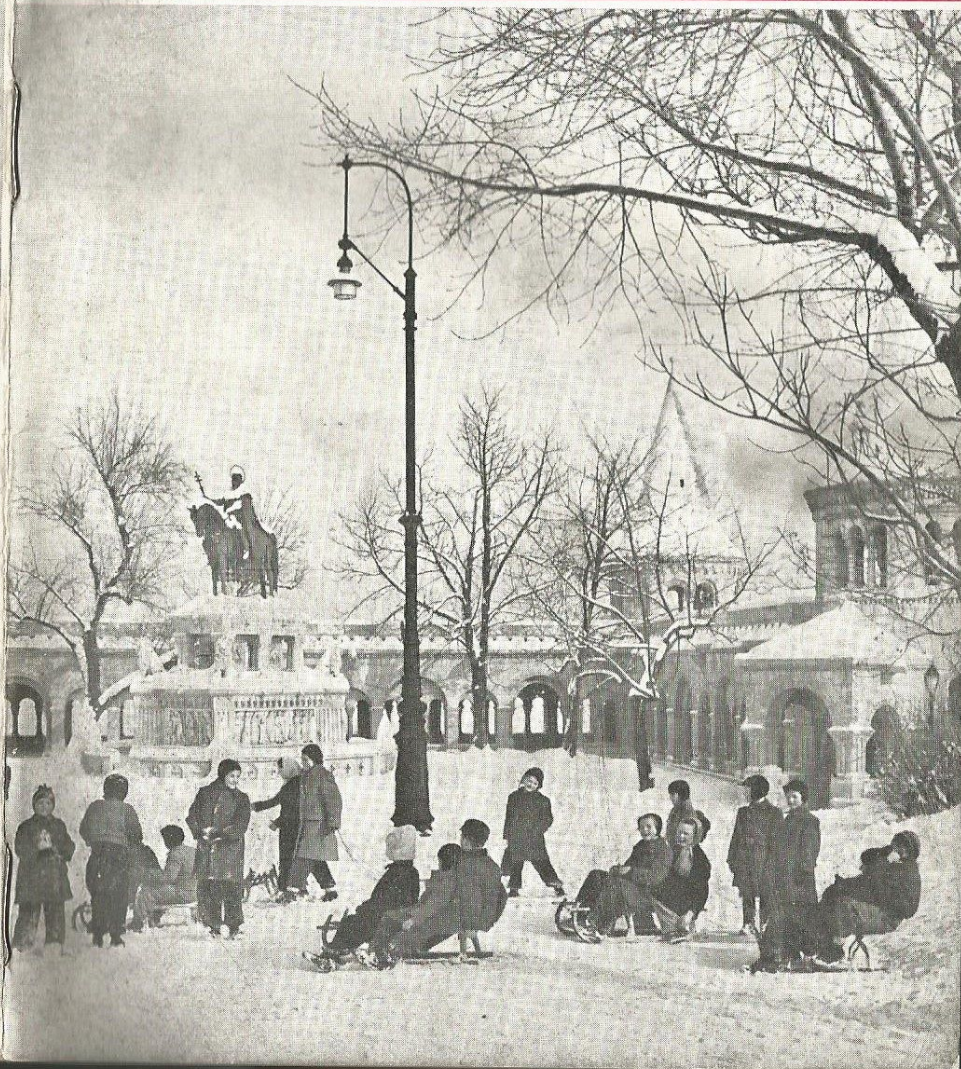
SUOMI-UNKARI

N:o 1—2 Hinta 30:— 1955

SUOMI-UNKARI

SUOMI—UNKARI SEURA r.y:n ÄÄNENKANNATTAJA

Julkaisija: **SUOMI—UNKARI SEURA r.y.**

Toimitusneuvosto: **Suomi—Unkari Seuran johtokunta**

Päätoimittaja: **Olavi Metsistö**

Tammi-helmikuu 1955

SISÄLTÖ:

Lehti ilmestyy 12 kertaa vuodessa
Toimituksen ja konttorin osoite: **Helsinki, Pohjoisranta 4. A. 14.**

TILAUSHINNAT:

Vuosikerta 300 markkaa, irtonumerohinta 30 markkaa.
Tilauksia vastaanottavat kaikki postitoimipaikat ja Rautatiekirjakauppa.

Painettu Helsingissä 1955, Kustannusosakeyhtiö Yhteistyön Kirjapainossa

I ja IV kansisivu: Hei lystiä lasku! Unkarissakin on tähän aikaan lunta ja tunnetaan talven ilot.

II kansisivu: Talvista ja kesäistä Budapestiä. Yläkuvassa parlamenttitalo nähtynä Tonavan Budan puoleiselta rannalta ja alakuvassa neuvostosotilaiden muistomerkki Vapaudentorilla.

III kansisivu: Yläkuvassa Kansanarmeijan teatteri Budapestissä ja alakuvassa Zsigmond Móriczin tori.

Pääministeri Imre Nagyn vastaus "Jugopress'in" kysymykseen

Uuden vuoden alussa jugoslavialaisen uutistoimiston Jugopressin kirjeenvaihtaja kääntyi Unkarin Kansantasavallan ministerineuvoston puheenjohtajan Imre Nagyn puoleen pyytäen tätä vastaamaan kansainvälisestä tilanteesta tehtyyn kysymykseen.

Kysymys ja Imre Nagyn vastaus olivat seuraavat:

KYSYMYS: "Miten arvioitte tämänhetkisen kansainvälisen tilanteen, ja mikä on mielipiteenne näköaloista erilaisten yhteiskuntajärjestelmien omaavien maiden välisen rauhanomaisen rinnakkaiselon toteuttamiseksi ja tämän vaikutuksesta maailmanrauhaan?"

VASTAUS: Uutena vuonna 1955 kansainvälinen tilanne saattaa kehittyä kohti erilaisten yhteiskuntajärjestelmien omaavien maiden rauhanomaisen rinnakkaiselon edelleenkehittymistä, mutta voi tapahtua vaarallinen käännekin, missä piilee tulevan sodan mahdollisuus. Ei ole epäilystäkään, etteikö Saksan kysymys olisi se, minkä ratkaisu ennenkaikkea vaikuttaa kansainvälisen tilanteen kehittymiseen.

Toisesta maailmansodasta lähtien rauhaarakastava ihmiskunta on lisännyt ponnistelujaan rauhan lujittamisen ja rauhanomaisen rinnakkaiselon puolesta. Rauhanpyrkimysten jatkuvasti vaikuttava tekijä ja voimanlähde on se, että Neuvostoliitossa, Kiinassa ja useissa muissa maissa, niiden joukossa myös Unkarin Kansantasavallassa on toteutunut sellainen yhteiskuntajärjestelmä, jonka luonteeseen ei sovi hyökkäyssota, hyökkäyspolitiikka. Yhä suurempi on myös niiden vastuunalaisten valtiomiesten luku, jotka — vaikka heidän maailmankatsomuksensa ovat erilaiset — tekevät yhteisiä voimanponnistuksia rauhan turvaamiseksi. Neuvostoliiton ja sosialismia rakentavien maiden johtajien kannanotot rauhanomaisen rinnakkaiselon kysymyksessä ovat yleisesti tunnettuja. Rauhanomaisen rinnakkaiselon aatetta puolustavat yhä voimakkaammin myös kapitalististen maiden arvovaltaiset poliitikot, kuten esimerkiksi Nehru, tai viimeksi Herriot Ranskan parlamentissa keskusteltaessa Pariisin sopimusten ratifioinnista.

Yhteinen perusta kaikille näille lausunnoille, samoin kuin puolet ihmiskunnasta käsittävälle maailman rauhanliikkeelle, josta toisen maailmansodan jälkeen on tullut uusi, valtava tekijä kansainvälisessä politiikassa, on se, että erilaisten yhteiskuntajärjestelmien omaavien maiden rauhanomainen rinnakkaiselo on tarpeellista ja mahdollista. Rauhanomaisen rinnakkaiselon aate on toteutunut viime vuosien lukuisten riitakysymysten ratkaisemisessa, kuten esimerkiksi Korean ja Indokiinan sotien lopettamisessa, erilaisten yhteiskuntajärjestelmien omaavien maiden välisten diplomaattisten, taloudellisten, kulturellisten ja urheilusuhteiden kehittymisessä, ja tämä aate on tehnyt mahdolliseksi Kiinan ja Intian, maailman kahden väkirikkaimman maan välisen suhteen syvenemisen.

On kuitenkin ilmeistä, ettei erilaisten yhteiskuntajärjestelmien rauhanomainen rinnakkaiselo sovi yhteen Saksan militarismin henkiinherättämisen kanssa. Yhdysvaltain hallitsevat piirit ja muut imperialistiset ryhmät lisäävät sodanvaaraa aseistamalla Länsi-Saksan. Tämän uhkaavan vaaran torjumiseksi pidettiin Neuvostoliiton aloitteesta Moskovan konferenssi, mihin osallistuneet maat osoittivat varman tien Saksan kysymyksen järjestämiseksi rauhanomaisesti neuvottelujen kautta, sekä kollektiivisen turvallisuuden luomiseksi. Moskovan konferenssin osoittamalla tiellä voi rauha ja erilaisten yhteiskuntajärjestelmien omaavien maiden rauhanomainen rinnakkaiselo lujittua koko maailmassa. Kuitenkin tähän tarvitaan ehdottomasti tähänastista suurempia voimanponnistuksia alkaneena vuonna.

Olen vakuuttunut, että molempien naapurimaiden, Jugoslavian Federatiivisen Kansantasavallan ja Unkarin Kansantasavallan kansojen ja hallitusten edut ovat samat rauhan turvaamisen ja rauhanomaisen rinnakkaiselon ratkaisevissa kysymyksissä. Tällainen rauhanomainen rinnakkaiselo merkitsee rauhan voimien huomattavaa lujittumista.

Budapestin vapauttaminen

Syksyllä 1944 olivat saksalaiset samoin kuin unkarilaiset fasistiset taistelujoukot neuvostoarmeijan voitokkaiden iskujen ansiosta pakotetut askel askeleelta perääntymään Tiszan itäpuolelta, Tonavan ja Tiszan väliseltä alueelta sekä Pohjois-Unkarista. Lokakuun 28 päivänä taistelut riehuivat jo Tonavan länsipuolella, Budapestissä ja sen ympäristössä.

Näinä päivinä, jolloin maan vapautetuissa osissa demokraattiset voimat jo aloittivat toimintansa, oli erittäin merkityksellistä, että maan sydän, pääkaupunki, mahdollisimman pian vapautuisi. Teollisuustyöläistemme enemmistö oli Budapestissä, ja Budapestin suuri merkitys oli juuri siinä, että sieltä piti saada maan verenkierto käyntiin, jotta Unkarin kansa voisi mitä pikimmin ase kädessä kääntyä perivihollista, saksalaista imperialismia vastaan.

Unkarin pääkaupungin vapauttamistehtävä oli annettu toisen ja kolmannen yhtyneen ukrainalaisen armeijan

suoritettavaksi. Budapestin vapauttamisen kautta piti lopullisesti murtaa saksalaisten fasistien ja heidän unkarilaisten satelliittiensa herruus, irroittaa Unkari lopullisesti liitosta fasistien kanssa ja eristää Hitlerin Saksa Euroopassa täydellisesti. Budapestin vapauttamisella oli poliittisen merkityksensä ohella tärkeä strateeginen merkitys, koska sen kautta avautuisi tie Wienin, Bratislavan ja Prahan vapauttamiselle.

Saksan sodanjohto oli koonnut Budapestiin ja sen ympäristöön mahtavia joukkoja ja tehnyt kaikkensa voidakseen pitää hallussaan Unkarin puolustuksen avainaseman, Unkarin pääkaupungin. Fasistit olivat muuttaneet osan kaupungista voimakkaaksi linnoitukseksi ja luoneet joukon puolustusvyöhykkeitä. Lujittaakseen puolustusjärjestelmäänsä he tuhosivat ja hävittivät kaupunginosaa laajalti, jolloin kokonaisia talorivejä, tehtaita ja katuja räjäytettiin. Kellareita ja kattotasanteita rakennettiin linnakkeiksi, eivätkä natsit edes kaihtaneet vastahyökkäyksissä ja peräytymisissä naisten, lasten ja siviilihenkilöiden käyttämistä suojakilpinä. Historiallisesti ja taiteellisesti arvokkaat julkiset rakennukset "hangattiin" pois, suuri joukko taloja räjäytettiin ilmaan asukkaitten tästä ennakolta mitään tietämättä. Niinpä kuolikin sitten näiden talojen raunioihin tuhansia ihmisiä. Saksalaiset sotilaat rosvosivat asunnot ja anastivat asukkaitten arvoesineet ja elintarvikkeet. Saksalaiset SS- ja unkarilaiset nuoliristimuodostelmat hallitsivat kaupunkia rajattomalla mielivallalla, he ampuivat kasoihin satoja ja tuhansia syyttömiä ihmisiä. Kaupungissa vallitsi nälänhätä, joka sekin vaati lukuisia uhreja.

Budapestiläiset eivät salanneet tunteitaan hitleriläisiltä eikä heidän unkarilaisilta kätyreiltään. Unkarilaiset isänmaanystävät kätkeytyivät kellareihin ja ullakoille ja ampuivat hitleriläisiä näiden kulkiessa katuja pitkin. Monin paikoin kohtasivat väkivalloin kimppuun käyvät saksalaiset ja nuoliristiläiset pyövelit väestön aseistettua vastarintaa.

PIIRITYSRENGAS SULKEUTUU — BUDAPESTIN VAPAUTTAMISEN ENSIMMÄINEN VAIHE

Saksalaisten suunnitelmaa pitää Budapest hallussaan häiritsi Neuvostoliiton ylin sodanjohto marras- ja joulukuun operatioillaan. Neuvostoarmeija levittäytyi vuoden molempina viimeisinä kuukausina Tonavan länsipuolisiin sillanpäihin, pystytti uusia, katkaisi 25 päivänä joulukuuta kaikki Budapestistä länteen johtavat tiet ja eristi 26 päivänä joulukuuta Esztergomin miehityksen kautta Unkarin pääkaupungin kokonaan. Siten oli 180.000 miestä käsittävät fasistien taisteluvoimat suljettu tähän renkaaseen.

Taistelu Unkarin pääkaupungin vapauttamisesta alkoi tammikuun alussa 1945 täydellä teholla. Neuvostoliiton sodanjohto antoi piiritetyille vihollisjoukoille uhkavaatimuksen estääkseen ylenmääräisen verenvuodatuksen ja uhrit sekä säästääkseen kaupungin ja sen rauhallisen väestön. Hitlerin fasistinen päämaja torjui kuitenkin Neuvostoliiton sodanjohdon ultimaatumin, vieläpä polki jalkoihinsa alkeellisimmankin sotilasmoraalin murhauttamalla salakavalasti kaksi neuvostoliittolaista neuvottelijaa, kapteenit Steinmetzin ja Ostapenkon.

Näiden vaiheiden jälkeen alkoi varsinainen taistelu pääkaupungin vapauttamisesta. Hitlerin armeijan hyvin varustettu puolustusjärjestelmä ei voinut kestää neuvostojoukkojen eteenpäintunkeutumista, sillä näiden hyökkäysoperatiot olivat sitkeitä ja hyvin organisoituja. Niinpä neuvostosotilaat askel askeleelta vapauttivat Budapestin kortteli kortteilta aina samalla varoen tuhoamasta pääkaupunkia ylenmääräisesti. Samanaikaisesti tekivät yhdistyneet 2. ja 3. ukrainalainen ar-

meija tyhjäksi kaikki Hitlerin henkilökohtaisesti johtamat yritykset vapauttaa Budapestiin suljetut saksalaiset joukot motista.

BUDAPESTIN VAPAUTTAMISEN MERKITYS

Tammikuun 18 p:nä oli Pestin, Budapestin suurimman osan vapauttaminen loppuunsuoritettu. Nyt alkoi pääkaupungin vapauttamistaistelun toinen vaihe. Saksalaiset muodostelmat, jotka olivat pakotetut vetäytymään Tonavan yli länteen, yrittivät Budassa edelleen tehdä vastarintaa. Ennen peräytymistään he räjäyttivät ilmaan kaikki molempia kaupunginosia yhdistävät sillat — Unkarin pääkaupungin ylpeyden. Budassa yrittivät saksalaiset ja unkarilaiset fasistijoukot asettua pitempiaikaiseen puolustukseen. Suotuisat mahdollisuudet tähän tarjosivat heille Budapestin linnoituksen paksut muurit ja maanalaisten käytävien labyrintit.

Mutta täälläkään he eivät voineet kauaa kestää. Neuvostoarmeijan sotilaiden ja upseerien sankarillisuus ja korkea sotilaallinen taito saivat vihatusta Hitlerin sotakoneistosta toistamiseen loistavan voiton. Sitkeissä katutaisteluissa taitavien liikkeiden sekä päättäväisten ja rohkeiden hyökkäysten avulla he tuhosivat fasistien viimeiset pesäkkeet ja valtasivat 7 päivänä helmikuuta Sashegy-vuoren, josta käsin voitiin hallita vihollisten miehittämää kaupunginosaa. Helmikuun 10 ja 11 päivinä ryhtyi neuvostoarmeija sitkeihin taisteluihin vihollisen puolustusta vastaan, miehitti 12 päivänä helmikuuta kuninkaallisen linnan ja Gellért-vuoren ja puhdisti 13 päivänä helmikuuta Budan lopullisesti vihollisista. Vain pieni osa mottiin joutuneista fasistijoukoista pääsi pakenemaan renkaasta Budapestistä luoteeseen oleviin metsiin. Niiden tuhoamisen neuvostojoukot suorittivat 16 päivänä helmikuuta.

Vapauttamalla maan pääkaupungin neuvostoarmeija antoi Unkarin kansalle mahdollisuuden jälleenrakentaa vapautetun maansa ja rakentaa itselleen uuden, demokraattisen, riippumattoman isänmaan.

Neuvostoliiton sodanjohto ja sotilashallinto antoivat kaikkea mahdollista apua, jotta pääkaupungin elämä jälleen pääsisi normaaleihin uomiinsa. Elintarvikelahjoituksilla suojeltiin Budapestin väestöä nälkäkuolemalta ja kiitos Neuvostoliiton teknillisten joukkojen johdon, pääsi pääkaupungissa lyhyen ajan kuluttua taas alkamaan sykkivä elämä.

Budapestin vapauttamisella ei ollut tärkeä merkitys ainoastaan Unkarin kansalle, vaan sotilaallisten operatioiden vastaiselle kululle yleensäkin. Sen kautta nim. avautui tie natsiarmeijan eteläisen sivustan tuhoamiseen.

Eversti Gábor N a g y

Aikakauslehti "Néphadseregin" (Kansanarmeijan) toimituskunnan päällikkö.

KOLME

budapestiläistä hotellia

Balatonin maalauksellista kauneutta, Suuren Alangon kangastavia lakeuksia ja vuorten huipuilta avautuvia huikaisevia näköaloja ihailevat ulkomaalaiset vieraat ovat näiden luonnonkauneuksien lisäksi aina pitäneet arvossa Unkarin kansan vieraanvaraisuutta, josta on tullut jo perinne. Tämän velvoittavan perinteen hengessä työskentelevät myös Unkarin hotellit voidakseen tarjota sekä ulkomaalaisille että kotimaisille vieraille mukavan ja rauhallisen väliaikaisen kodin sekä moitteettoman ylläpidon.

Margit-saaren varjoisat puistokäytävät, värikkäät kukkaistutukset ja ruusupuistot kuuluvat Budapestin nähtävyyksien joukkoon. Pääkaupungin halki virtaavan Tonavan ylittävää Margitsiltaa sekä pientä yhdyssiltaa myöten kuljettavat linja-autot matkustajat muutaman minuutin kuluessa saarelle, jonka molempia rantoja huuhtovat Tonavan helmenväriset aallot.

Tämä saari vartioi seitsemän vuosisadan salaisuuksia. Vanhat kronikat kertovat kolmesta kirkosta ja yhdestä nunnaluostarista, jotka joskus ovat sijainneet saarella.

Turkkilaisten hävittämien keskiaikaisten rakennusten paikalle rakennettiin 1800-luvulla eläneen kuuluisan unkarilaisen arkkitehdin Miklós Yblin suunnitelmien pohjalla Margitsaaren Suurhotelli v. 1870. Sen etelänpuoleiset ikkunat katsovat Rózsadombille (Ruusukukkulalle), Budapestin kauneimpaan huvilakaupunginosaan päin, pohjoisenpuoleisista akkunoista taas nähdään Tonava. Sitä ympäröivät suuret puut, jotka luovat viileän varjonsa kuumina kesäpäivinä. Alakerran mukavasti kalustetusta aulasta päästään suoraan ruokasaliin. Aulassa sijaitsevan baaritiskin ääressä voivat vieraat nauttia virvoitusjuomia, likööreitä sekä erikoisia unkarilaisia viinoja. Ruokasalin lasiseinät pidetään kesäisin avattuina, ja silloin ulkopuolelle järjestetään puistoravintola. Talvella soitetaan aulassa ja kesällä puistoravintolassa tanssimusiikkia.

Talvisina rajuilmoina saapuvat vieraat, jotka eivät vielä koskaan ole käyneet täällä, ovat yllättyneitä huoneiden ja käytävien tasaisesta lämpötilasta. He etsivät turhaan lämpöpattereita, sillä hotellia lämmitetään saarella olevien lämpimien lähteiden vedellä. Vettä ei tarvitsekaan hakea kaukaa: saaren 40-asteinen, parannuttava vesi on aivan sopivaa lämmitykseen. Hotelliin saapuu usein nivelsairauksia potevia vieraita, jotka muutaman kylpyhoidon jälkeen poistuvat tervehtyneinä. Lämminvesilähde ei siis ainoastaan lämmitä, vaan se myös parantaa.

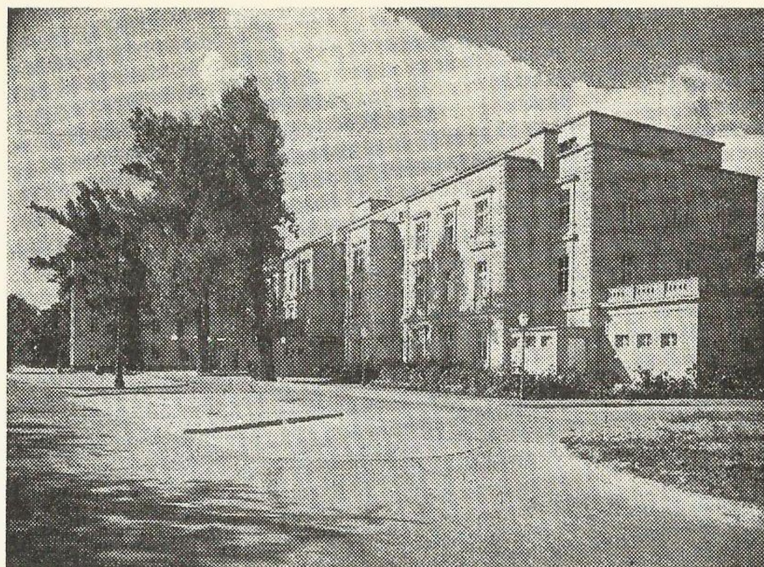
Romanttisen ympäristön ja huolellisen palvelun vuoksi monet avioparit viettävät täällä kuherruskuukauttaan.

Hotellin keittiö täyttää suurimmatkin vaatimukset. Mihin vuorokauden aikaan tahansa saapuvia vieraita palvellaan heidän toivomustensa mukaan. Ulkomaalaisten vieraiden suuren suosion ovat saavuttaneet unkarilaiset ruokalajit, kuten Balatonin kuha, paprikakana ja vasikanlihakuutiot, joita valmistaa suurella ammattitaidolla keittiön johtaja, kunniamerkein palkittu Lajos Kubicsek, joka oli myös Unkarin olympiajoukkueen keittiön johtaja Lontoon olympialaisissa. Hienojen ruokien kanssa maistuu hyvin maukas unkarilainen viini; hotellin viinikellarista löytyy kaikkia unkarilaisia viinilaatuja alkaen Badacsonyin viinitarhoissa kypsyneestä Kéknyelüstä aina viiden ja kuuden puttonoksen Tokajin aszu-viineihin saakka.

Vierailla on monenlaiset urheilu- ja ajanvietemahdollisuudet heidän silti tarvitsematta poistua saarelta. Keväästä syksyyn pelataan tenniskentillä tennistä, soukkia veneitä soudetaan Tonavalla ja soutuklubeissa on elämä vilkasta. Palatinus- ja Urheiluuimalat saavat kesän kuumuuden unohtumaan. Hotellin läheisyydessä olevalla ulkoilmanäyttämöllä esitetään heinäkuusta syyskuuhun joka ilta oopperoita ja baletteja, joissa esiintyvät kaikkein kuuluisimmat taiteilijat. Tuskin viiden minuutin matkan päässä hotellista on Rózsakert (Ruusupuisto)-niminen kesäravintola, jossa soitetaan mustalaismusiikkia, ja jossa saa myös tulista viiniä.

Vastapäätä Tonavan oikealla rannalla kohoavan 235 metrin korkuisen Gellért-vuoren dolomiittikallioita on Duna- (Tonava, entinen Bristol) hotelli. Ennen sotaa Tonavan rannoilla olleiden loistohotellien joukosta se on ainoa, mikä "kesti" piirityksen, vuosien 1944—45 kovat koettele-

Margit-saaren Suurhotelli.

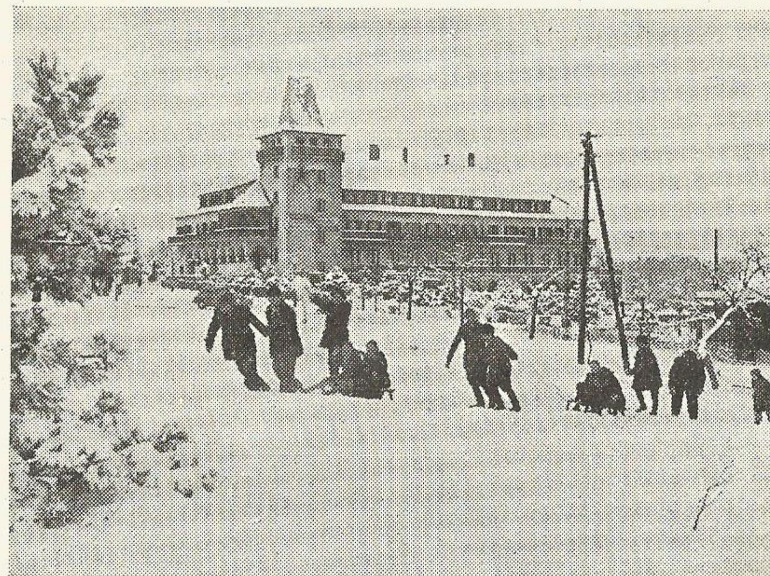
mukset. Tämä seitsemänkymmenen vuoden vanhassa rakennuksessa sijaitseva hotelli on ulkomaalaisten liikemiesten, diplomaattien ja teknillisten asiantuntijoiden suosima, joiden Unkarissa oleskelunsa aikana on käytävä monia virallisia neuvotteluja. Koska keskikaupunki ja tärkeimmät virastot ovat aivan hotellin välittömässä läheisyydessä, on sieltä lyhyt matka neuvottelupaikoille. Viisikerroksisen hotellin Tonavan puoleiset huoneet ovat eniten kysyttyjä. Näistä huoneista on kaunis näköala kaupunkiin ja sen ympäristöön.

Tonavan — minkä juoksua voidaan hotellista seurata pitkälle — eroittaa hotellista vain rantakatu. Se on Pestin asukkaiden suosima kävelypaikka keväästä syksyyn. Ensimmäinen kevätpäivä huokuttelee Tonavan rannalle monia nuoria äitejä lastenvaunuineen, ja sunnuntaisin sekä juhlapäivinä siellä suorastaan kuhisee ihmisiä. Vasemmalla, Tonavan oikealla, Budan puoleisella rannalla näkyy Gellért-hotellin kupooli. Gellért-vuorella kohoaa monumentaalinen Vapaudenpatsas, jota iltaisin valaistaan valonheittimillä. Kansallisina juhlapäivinä

järjestetään Gellért-vuorelle perinteellinen ilotulitus. Yli 500 metriä korkean János-vuoren huipulla sijaitseva, iltaisin värikkäästi valaistu näkötorni tarjoaa myös kauniin näköalan. Oikealla pistävät silmiimme vv. 1944—45 piirityksessä tuhoutuneen ja nyt jälleenrakennettavan linnan keskiaikaiset seinät.

Iltaisin ruokasali herää eloon. Ruokalistalla on erilaisia unkarilaisia ja ranskalaisia ruokalajeja, vaikkakin vieraat, jotka jo ovat tutustuneet unkarilaisten ruokien makuun, mielellään tilaavat uudelleen samankaltaisia erikoisuuksia. János Rákóczi, Euroopassa mainetta niittänyt kokki, valmistaa yhtä helposti parfait'ia ja unkarilaista suutarinsuolta, ranskalaista ragout'ia ja Palócin keittoa, rapumuhennosta ja vasikanpaistia en Papilotte.

Illallisen aikana salonkiorkesteri soittaa operetti- ja ooppera-kappaleita ja illallisen jälkeen tanssimusiikkia. Toisen kerroksen baarissa pieni yhtye viihdyttää vieraita.

Talvilomaansa viettäviä ihmisiä Urheiluhotellin edustalla.

Hotellin hovimestarilla on vieraskirja, joka on täynnä turkin-, italian-, englannin- ym. kielisiä kirjoituksia. Bagdadilaisten vieraiden ohella romanialaiset urheilijat, torontolaisen liikemiehen ohella ohiolainen kirjoittavat lyhemmin tai pitemmin lausein kiittäviä lausuntojaan.

Ulkomaalaisia vieraita kohtaa hotellissa sellainen ilmapiiri, mikä saa kaukaa tulleet vieraat heti kotoisesti liikkumaan vajottavilla matoilla. Monet heistä tulevat toistekin Unkarin pääkaupunkiin ja silloin he jälleen asettuvat Duna-hotelliin, sillä he tietävät siellä saavansa lempiruokiaan ja pääsevänsä asumaan tuttuun, mukavaan huoneistoonsa. Akkunasta näkyvä näköala on heidän vanha tuttunsa, josta he eivät mielestään saa koskaan tarpeekseen.

Nuorin Budapestin hotelleista on Széchenyi-vuoren Urheiluhotelli (entinen Golf-hotelli). Se rakennettiin tuskin neljännesvuosisata sitten, ja se oli pääkaupungin taiteilijoiden suosima viikonlopun viettopaikka. 439 metriä korkealla vuorella sijaitsevaan hotelliin päästään joko autolla tai hammaspyöräjunalla. Sen ympäristössä on nykyään jo ihania huviloita ja vastapäätä sen sisäänkäytävää on pioneerirautatien pääteasema.

Sen huoneet on rakennettu vaatimuksia vastaaviksi ja miellyttäviksi alppityyliin, sen edustava ruokasali taas on kalustettu unkarilaiseen metsästäjätyyliin. Kolmikerroksisen hotellin huoneisiin näkyy kaupunki. Talot näyttävät pieniltä leikkitaloilta ja vain suuremmat rakennukset voi erottaa. Idänpuoleiset akkunat ovat kaupunkiin päin, ja suoraan vastapäätä näkyvät vuonna 1896 — Unkarin tuhatvuotisen olemassaolon juhlaksi — rakennetun Parlamenttitalon uusgoottilaiset tornit, Pyhän Tapanin basilikan valtava kupooli, korkeat, savuavat tehtaanpiiput sekä kiemurteleva, hopeinen juova: kaukana virtaava Tonava, kuninkaanlinnan kunnioitusta herättävät rakennukset ja sopusuhtaiset sillat. Samantapainen näköala on pohjanpuoleisista akkunoista, sillä eroituksella, että kaupungin sijasta siellä näkyy kokonainen huvilakaupunki, vastapäätä olevat Pasarét ja Rózsadomb huviloineen ja kesämajoineen. Lännessä näkyy vuoria ja metsiä, János-vuori, Hármashatár-vuori sekä Tonavan länsipuolella olevien kaukaisten vuorten siniset siluetit. Etelän puolella on kukkivia niittyjä ja loivia rinteitä.

Hotellia käyttävät pääasiassa urheilijat, mutta siellä käy myös paljon sellaisia, jotka siellä viettävät parin päivän lomaa tai viikonloppua. Unkarilaiset urheilijat, joita odottavat vaikeat kotimaiset tai ulkomailla pidettävät kilpailut, lepäävät usein siellä voidakseen levon ja valmennusleirin jälkeen viedä Unkarin värit voittoon. Erikoisesti talvella on hotellissa paljon vieraita, sillä sen ympäristö on Unkarin pääkaupungin parasta hiihtomaastoa, joka on lyhyen matkan päässä kaupungista.

Zoltán Halász:

Unkarin kielen alkuperä

Vuosisatojen ajan unkarin kielen alkuperä oli arvoitus runoilijain mielikuvitukselle ja tutkijain tiedonhalulle. Kieli, jolla Vergiliuksen sujuvien heksametrien, Moliéren säkenöivien lauseiden ja Shakespearen alkuvoimaisten näytelmien hienoimmatkin vivahteet kaikuvat, mutta joka ei kuitenkaan ole minkään naapurikansan kielen kaltainen! Kieli, joka kuuluu Euroopan sointuvimpiin ja vivahdusrikkaimpiin, kieli, jonka sointia on vaikea tavoittaa, ja joka ilmeisestikin yksinäisenä ilman sukulaiskieliä on kehittynyt indogermaanisten kielten keskellä.

Vanhimmat tutkijat yrittivät ratkaista unkarin kielen arvoitusta sanojen sointiyhtäläisyyden perustalta. Tämän tutkimuksen pohja oli kuitenkin yhtä mielikuvituksellinen kuin näkemykset eri kielien sanojen sointiyhtäläisyydestäkin. Niinpä tapahtuikin, että vuosisatojen kuluessa — ainakin kielitieteellisissä tutkimuksissa — unkarin kielestä tehtiin egyptin, sumerin, heetin, hebrean, persian, kreikan, kiinan, japanin ja maorin kielten "sukulainen". Esitettiinpä sellainenkin teoria, että unkarilaiset olisivat tuhansia vuosia sitten Pohjois-Amerikasta Eurooppaan vaeltaneen "Engver"-kansan jälkeläisiä ja oikeastaan anglosakseja.

Ne kielitieteilijät, jotka eivät päästäneet mielikuvitustaan valloilleen, vaan pyrkivät vakavin tieteellisin menetelmin — toteamalla sanojen alkuperäisen merkityksen sekä vertailemalla kieliopillisia yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia — ratkaisemaan unkarin kielen alkuperän, ovat jo kauan sitten tienneet, että unkarin kielen sukulaisia on etsittävä kaukaa poh-

joisesta suomalais-ugrilaisten kansojen keskuudesta. Aeneas Sylvius Piccolomini osoittaa teoksessaan "Cosmographie" jo XV. vuosisadalla unkarilais-suomalais-ugrilaisten kielten sukulaisuuden. Ruotsalainen Strahlenberg julisti jo vuoden 1730 tienoilla kaikkien suomalais-ugrilaisten kansojen olevan sukulaisia keskenään. Unkarilaisista tiedemiehistä ovat János Sajnovics, Sámuel Gyarmathy, Antal Reguly ja monet muut omistaneet koko elämänsä suomalais-ugrilaisten kielten tutkimukselle. Usein he viettivät monia vuosia vaikeissa oloissa, pakkasta, nälkää ja sairauksia uhmaten lappalaisten majoissa tai vogulien ja syrjäänien kylissä. Heidän keräämiensä ja tutkimiensa tosiseikkojen pohjalla sai kysymys unkarin kielen alkuperästä lopullisen ratkaisunsa.

MITKÄ KIELET OVAT UNKARIN KIELEN SUKULAISIA?

Unkarin kieli on toisella vuosituhannella ennen ajanlaskuamme syntyneen suomalais-ugrilaisen kielen eräästä murteesta kehittynyt. Unkarin lisäksi kuuluvat seuraavat kahdeksan kieltä suomalais-ugrilaiseen kieliryhmään:

1) Vogulin kieli (Manshi), jota puhuu Uralin ja Ob-joen alajuoksun välillä asuva 6.000 henkeen nouseva vogulien kansa.

2) Ostjakin kieli (Hanti). 23.000 henkeä käsittävän ostjakkien kansan kieli. Se elää vogulien alueen itäpuolella, Obin sivujokien rannoilla.

3) Syrjäänin kieli (Komi). Tämä kansa elää Neuvostoliiton Eurooppaan kuuluvan alueen koillisosassa. Väestön luku noin 400.000.

4) Votjakit (Udmurt) elävät syrjäänien alueen eteläpuolella. Heitä on 600.000.

5) Tsheremissit (Mari) asuvat Vjatka- ja Vetljuga-jokien alueella. Heidän lukunsa on 480.000.

6) Volgan rantamilla asuvien puolentoista miljoonan mordvalaisen kieli.

7) Itämeren maiden suomalaiset kielet (Suomi, karjalan ja eestin kieli, jne.).

8) Lapin kieli, jota Ruotsin, Norjan, Suomen ja Neuvostoliiton pohjoisosissa asuvat, luvultaan 32.000 henkeen nousevat lappalaiset puhuvat.

On mielenkiintoista todeta, että suomalais-ugrilaisissa kielissä esiintyy suuria yhtäläisyyksiä samojeedikansojen kielten kanssa. Sen nojalla voidaan päätellä, että suomalais-ugrilaiset kansat ovat kerran eläneet yhdessä samojeedien kanssa ja puhuneet yhteistä kieltä, niinsanottua uralilaista kantakieltä.

Vaikka suomalais-ugrilaiset kansat ovat vuosituhansien kuluessa etääntyneet kauaksi toisistaan, niin niiden kantasanat muistuttavat vielä nykyisinkin suuresti toisiaan. Asemosanat, ihmisen ja eläinten ruumiinosien nimitykset, sukulaisuussuhteita kuvaavat sanat, eläinten, kasvien, kasvinosien ja kivennäisten nimet sekä luonnonilmiöiden nimitykset (valo, kuu, tähti, yö, aamuhämärä, jne.), ja yksinkertaisia toimintoja kuvaavat sanat (olla, elää, syödä, juoda, nukkua, jne.) ovat äännettyinä yhä vieläkin samankaltaisia kaikissa suomalais-ugrilaisissa kielissä. Yhtäläisyyksien ohella kiintyy huomio kuitenkin myös moniin kieliopillisiin omituisuuksiin. Omistussuhde ilmaistaan suomalais-ugrilaisissa kielissä omistusta osoittavalla jälkiliitteellä — päinvastoin kuin indogermaanisissa kielissä, joissa se ilmaistaan erityisellä persoonapronominilla (meus, mein, mon, jne.). Suomalais-ugrilaisissa kielissä attribuutti ei taivu nimisanan mukaisesti, kun taas indogermaanisissa kielissä attribuutti ja nimisana useimmissa tapauksissa ovat samassa muodossa (magnus domus — magni domi, grosses Haus — grosse Häuser, grande maison — grandes maisons, bolšoi dom — bolšije doms, jne.).

Yhtäläisyyksien ohella ovat tietenkin myös eroavaisuudet lukuisat. Vuosituhansia kestäneen eron kuluessa kaikkien suomalais-ugrilaisten kielten sanastoon on liittynyt paljon lainasanoja. Unkarin kieli on ajanlaskumme ensimmäisellä vuosituhannella tapahtuneen Unkarin kansan vaelluksen aikana saanut turkin kielestä satoja maataloutta ja karjanhoitoa koskevia sanoja. Myöhemmin, maahantulon (896) jälkeen, unkarin kielen sanastoon liittyi Tonavan laaksossa asuvilta slaavilaisilta kansoilta saatuja valtiollista ja kirkollista elämää koskevia sanoja. Myöhemmin antoivat saksalaiset, ranskalaiset, italialaiset, vieläpä englantilaisetkin lainasanat oman lisänsä, mutta unkarin kielen luonne, väri, rytmi ja sen kansallinen runko jäivät kuitenkin koskemattomiksi.

UNKARIN MURTEET JA KIELEN UUDISTUKSET

Vuosisatoja vanhat harvinaisuudet osoittavat unkarin kielen menneisyyttä ja kehitystä. Bysantin keisari Konstantinos Porphyrogenetos esitti vuoden 950 tienoilla teoksessaan lukuisia unkarilaisia sanoja. Vuonna 1055 päivätty Balatonin rannalle syntyneen Tihanyn luostarin perustamisasiakirja sisältää jo unkarin kielisiä lauseiden katkelmia. Eräs kolmannentoista vuosisadan alussa laadittu kaunis hautakirjoitus sisältää yhtenäistä, vielä nykyisinkin ymmärrettävää unkarinkielistä tekstiä. Vuoden 1300 vaiheilla syntynyt Marian valitusvirsi on sangen kaunis keskiaikainen runo. Myöhemmin, kirjapainotaitoa edeltäneellä varhaisella käsikirjoitusten kaudella, syntyi tuhansittain mitä mielenkiintoisimpia kielellisiä muistomerkkejä: legendoja, satuja, sanaluetteloita, unkarinkielinen käännös klassillisesta Elektra-teoksesta, ensimmäinen raamatun käännös, jne. Unkarin kieli voimistui ja kehittyi askel askeleelta, vieläpä tullen koko maassa jotakuinkin samalla tavoin puhutuksi kieleksi. Viisisataa vuotta sitten kronikoitsija Marzio Galeotto kuvasi suuren renessanssihallitsijan Matias Corviniuksen hovia lausuen suurella ihmetyksellä: "Kuninkaallisessa hovissa unkarilaiset puhuvat ihan samalla tavoin kuin muissa kaupungeissa ja kylissä." Tämä toteamus pitää pääpiirteissään paikkansa vielä nykyisinkin. Vaikka Unkarissakin on murteita, niin nuo kahdeksan murretta poikkeavat vain vähässä määrin toisistaan ääntämisessä. Ei ole myöskään mitään ymmärtämistä vaikeuttavia eroavaisuuksia murteiden ja kirjakielen välillä.

Unkarin kielen kehitys tapahtui pitkien vuosisatojen ajan — maan historiallisesta asemasta johtuen — epäsuotuisissa olosuhteissa. Oli aikoja, jolloin latinaa käytettiin virkakielenä, ja myöhemmin taas — germaanilaishallinnon, Habsburgien, aikana — saksan kieli oli maassa virkakielenä. Unkarin kieltä pidettiin "toisen luokan kielenä", ja valtiovalta pyrki kaikin keinoin sitä taannuttamaan.

Nämä epäsuotuisat olosuhteet eivät tietenkään olleet vaikuttamatta vahingollisesti kieleen. Unkarin kielen sanavarasto kehittyi tuona aikana tuskin ollenkaan. Ennen kaikkea siitä puuttuivat uusia poliittisen, taloudellisen ja sivistyksellisen elämän käsitteitä tulkitsevat ilmaisut. Yhdeksännentoista vuosisadan alussa — maan kansallisen uudelleensyntymisen aikoina — alkoi niin sanoaksemme vallankumouksellisella voimalla koko maailmassa vertaansa lajissaan vailla oleva unkarin kielen uudistaminen. Sivistyneistö, joka piti oikeutenaan unkarin kielen parantamisen, ryhtyi runoilija Ferenc Kazinczyn johdolla suunnitelmalliseen ja määrätietoiseen kielenuudistustyöhön. He loivat tuhansia uusia sanoja, ja samalla uudistivat vanhoja unohdettuja murresanoja "salonkikelpoisiksi". Innokkaasti he muovailivat myös omavaltaisia sanayhdis-

telmiä, lyhennyksiä ja keinotekoisesti rakennettuja sanojakin.

Kieltä uudistavien neologien ja heidän työtään vastustavien orthologien välillä alkoi kiihkeä taistelu. Molemmat osapuolet olivat tietyissä suhteissa oikeassa. Taistelu ei jäänyt vain tieteellisiksi todisteluyrityksiksi, vaan ulottui myös jokapäiväisen elämän alueelle. Kehittyvä, uudistuva maa ja unkarin kieli epäilemättä tarvitsivat uusia sanoja, ja niin kotiutui yli kymmenentuhatta noiden huimapäisten uudistajien sanamuodostelmaa nopeasti yleiseen puhekieleen. Ne ovat jo nykyisin eroittamattomina aineksina unkarin kielessä.

Nykyisin, kun Unkarin kansan elämä jälleen sykkii entistä nopeammin, luovat teollistaminen, suunnitelmatalous ja kansansivistyksen kehitys tietenkin uusia käsitteitä ja uusia sanoja niiden ilmaisemiseksi. Joskaan tämä kehitys ei ole niin laajamittainen eikä niin nopea kuin viimeisten 150 vuoden kuluessa, niin voidaan kuitenkin sanoa, että myös nykyisin on käynnissä sitkeä, hiljainen kielen uudistus, joka rikastuttaa unkarin kielen sanastoa sadoin uusin sanoin. Jos tarkastelemme kielemme sanastoa kansainvälisen tavan mukaisesti, niin voimme todeta sen sanaston nousevan neljännesmiljoonaan sanaan. Jos laskemme mukaan myös yhdyssanat ja harvoin esiintyvät sanat, niin unkarin kielen sanojen luku nousee yli 800.000.

Unkarin kieli kukoistaa ja kehittyy. Sen keralla kehittyy myös kielen elämää ja historiaa seuraava Unkarin kielitiede. Unkarin tiedeakatemian kielitieteellinen instituutti suorittaa laajasuuntaisia kielitieteellisiä ja murretutkimuksia. Äskettäin ilmestyi kolmiosainen kielihistoriallinen sanakirja, samoin murre- ja asiakirjasanojen sanakirjat. Parhaillaan valmistellaan noin 60.000 laatusanaa sisältävän unkarilaisen sanakirjan julkaisemista sekä edelleen historiallisten henkilönimien sanakirjaa ja Unkarin kielikarttaa. Tunnontarkkaa työtä tehden unkarilaiset kielitieteilijät pyrkivät poistamaan suuren akateemisen sanakirjan puutteen: tämä teos on jo valmisteilla.

Vaikka puolitoista vuosisataa kestänyt unkarin kielen ja sen sukulaiskielten alkuperän selvitystyö on saatettu päätökseen, niin Unkarin tiedemiehet jatkavat suomalais-ugrilaisten kielten tutkimusta vielä epävarmojen kysymysten selvittämiseksi. Yliopistoissa on suomalais-ugrilaisia oppituoleja, ja jokaisen unkarilaisen kielitieteen opiskelijan on opiskeltava yhtä suomalais-ugrilaista kieltä.

Yliopistojemme suomalais-ugrilaisissa tutkimuslaitoksissa samoin kuin myös Unkarin akatemian kielitieteellisessä instituutissa ovat monet tutkijat tekemisissä suomalais-ugrilaisten kielten kanssa. Parhaillaan on vuosia kestäneen vaivaloisen työn tuloksena valmisteilla vertaileva suomalais-ugrilainen sanakirja, joka tulee antamaan suomalais-ugrilaisen kieliprobleeman tutkimukselle, jonka kehitystä kaikkialla Euroopassa jännityksellä seurataan, uuden nousun edellytykset.

Matkustatko kesällä Unkariin

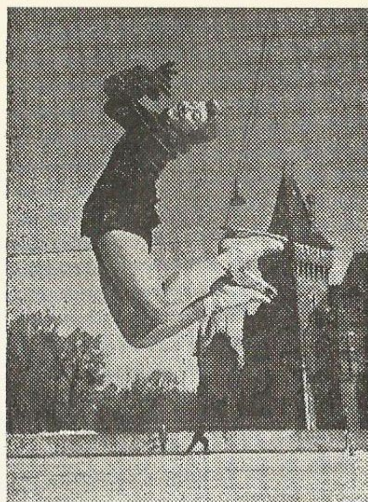
Viime aikoina on kaikissa päivälehdissä näkynyt varhaisimpia ja mikseipä myös varmimpia kevään ja kesän merkkejä, nimittäin eri matkatoimistojen toinen toistaan huokuttelevampia mainoksia "Lennä Pariisiin", "viikonloppu Rivieralla", "Espanja kutsuu" jne. Tämän johdosta olemme kääntyneet seuran toimiston puoleen tiedustellen, mitä uutta kuuluu matkustusmahdollisuuksista Unkariin. — Ja kuuluihan sitä, sillä seuran "matkailutoimikunta" oli jo saanut vähän näkyvääkin aikaan.

Toimikunnan oltua jo viime vuoden puolella yhteydessä Unkarin matkatoimistoon IBUSZ:iin ja saatua heiltä tiedon, että edellä mainittu IBUSZ ja Suomen Matkatoimisto Oy Helsingistä olivat tehneet keskenään sopimuksen turistimatkojen järjestämisestä Unkariin, käännyimme heidän puoleensa ja olemme jo saaneet useitakin eri matkareitti ja -kustannusluonnoksia Budapestiin. Näistä ei kuitenkaan ole vielä lopullisesti hyväksytty yhtään, koska matkailutoimikunta haluaisi ensin tietää laajemmalti — lähinnä Suomi—Unkari-Seuran jäseniltä — heidän toivomuksiaan matkojen suhteen, joita on aluksi tarkoituksena järjestää ryhmämatkoina kustannusten alentamiseksi. Tässä mielessä voivatkin kaikki jäsenet ystävineen ilmoittaa seuran toimistolle toivomuksensa heille sopivasta ajankohdasta lähteä matkalle, kuinka kauan kullakin on mahdollisuus käyttää siihen aikaa sekä mihin paikkakuntiin ja millaisiin nähtävyyksiin kukin mieluimmin haluaisi tutustua.

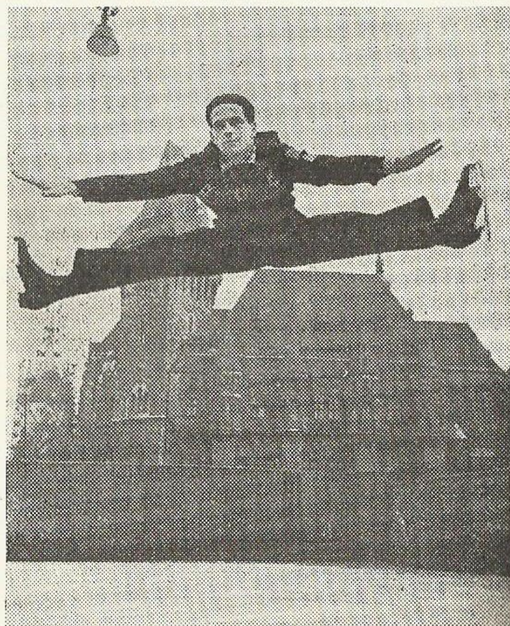
Toimikunta on suunnitelmia tehdessään lähtenyt siitä ajatuksesta, että matka tehdään mahdollisimman suoraan ja kokonaismatka-aika olisi kolme viikkoa. Tässä mielessä tehdyt laskelmat osoittavat matkakustannusten nousevan n. 30 000 markkaan edestakaisin maa- ja merikulkuneuvoja käyttäen. Lentäminen tietysti jouduttaisi matkaa ja vähentäisi rasittavia junamatkoja, mutta korottaisi jonkin verran lippujen hintoja riippuen siitä, mikä väli suoritettaisiin lentokoneella. Oleskelu Unkarissa tulee ennakkotietojen mukaan maksamaan majoituksineen, aterioineen ja matkoineen siellä n. 1 500 mk vuorokaudessa. — Siis kokonaiskustannukset ovat edellä mainittujen alustavien laskelmien perusteella n. 45 000—50 000 mk hengeltä. Kunkin henkilökohtaiset menot tietysti lisäksi.

Tässä tämänhetkinen tilanne, josta seuran toimisto antaa mielellään lisätietoja niitä haluaville. Nyt tarvitaan vain matkaa suunnittelevien mielipiteitä ja toivomuksia matkan yksityiskohtien järjestämiseksi.

SEURAN MATKAILUTOIMIKUNTA.

Unkarissa harrastetaan myös talviurheilulajeja, joista kaunoluistelu on erikoisen suosittu. Vasemmalla Eszter Jurek ja alla György Czakó.

János Kovács:

Mitä Unkarin teollisuus tarjoaa kuluttajille v. 1955

Viimeisen puolentoista vuoden aikana ovat näyteikkunat kaikkialla Unkarissa perusteellisesti muuttuneet. Tekstiilimyymälät tarjoavat joukottain uusia hienoja kankaita, rauta- ja posliinimyymälät pitkän aikaa kaivattuja taloustavaroita, eri tyyppisiä kotitalouskoneita, uuneja ja liesiä, kenkäkaupat suuren valikoiman kenkiä, hienosta nahasta valmistettuja kauniita kuoseja. Elintarvikemyymälöiden runsaista näyteikkunoista jokainen löytää makunsa mukaisia herkkuja. Sieltä voi ostaja valita erilaisia juustolaatuja, leikkeleitä, kylmiä ruokia, kaikenlaisia makeisia ja leivonnaisia. Kaikki tämä on osoituksena elintarvike- ja kevyen teollisuutemme kehityksestä viimeisen puolentoista vuoden aikana sekä kaivos- ja koneteollisuutemme uudelleenjärjestelyn tuloksista.

Onko sitten huolenpito väestöstä jo tyydyttävästi järjestetty? Voidaanko jo kaikkialla tyydyttää moninaiset tarpeet? Olemme todellakin viimeisen puolentoista vuoden aikana ottaneet pitkän askeleen eteenpäin, mutta kuitenkin on pienempiä puutteita vielä nytkin havaittavissa. Usein ei ole yksityisiä teollisuustuotteita ollenkaan saatavissa. Monien artikkelien laatu ei ole arvostelun kestävä, toisten kohdalla taas valikoima ei ole kyllin suuri. Nämä virheet otti Unkarin työtätekevien puolueen keskuskomitea keskusteltavaksi lokakuun kokouksessaan ja teki päätökset niiden korjaamisesta. Nämä päätökset viittaavat kesällä 1953 laadittuun puolue- ja hallitusohjelmaan ja vahvistavat teollisuutemme tärkeimmäksi tehtäväksi nykyhetkellä työtätekeviemme vaatimusten täyttämisen mahdollisimman suuressa määrin. Kuluneina kuukausina on teollisuutemme tehnyt paljon huolehtiakseen kuluttajista paremmin. Osa tehtävistä on kuitenkin jäänyt vuodelle 1955. Mitä kulutustavaroita maan väestö saa Unkarin teollisuudelta v. 1955? Tähän yritämme antaa lyhyen vastauksen, jota ei kuitenkaan laajemmin ottaen voi pitää tyhjentävänä.

ELINTARVIKETEOLLISUUS

Ennen vapautusta oli Unkarissa, vaikkakin maa maataloudellisen luonteensa vuoksi tuotti etupäässä elintarviketeollisuuden raaka-aineita, tärkeimpien elintarvikkeiden kulutus hyvin alhaisella tasolla. Viimeisen kymmenen vuoden aikana on tilanne perinpohjin muuttunut. Sokerin kulutus esim. on vuoteen 1938 verraten kohonnut enemmän kuin kaksinkertaiseksi. Kuitenkin myydään muita tärkeitä elintarvikkeita paljon suurempia määriä. Kannattaa mainita, että

esim. oluen kulutus on noussut moninkertaiseksi.

V. 1955 tullaan elintarviketeollisuustuotannon nousua edistämään perustamalla uusia ja nykyaikaistamalla vanhoja tehtaita sekä ottamalla käytäntöön parempia tuotantomenetelmiä. Mátészalkaan rakennetaan uusi meijeri, Kaposváriin jäähdyttämö, Ajkaan, Jászberényin ja Ozdiin uusi leipätehdas. Tässä on vain muutamia uusia rakennuskohteita. Näemme kuitenkin, mitä parannuksia niiden käytäntöönotto väestön huollolle merkitsee.

Suunnitelmien mukaan on teollisuuden tuotettava 3 000 vaunulastia sokeria enemmän kuin v. 1954. Seurauksena tästä voi sokerin kulutusmäärä henkilöä kohden nousta enemmän kuin 3 kg:lla. Makeisia tullaan tuottamaan noin 250 vaunulastia enemmän. Tupakoitsijoitten iloksi tullaan laskemaan kauppaan noin 500 milj. kpl. enemmän savukkeita. Myöskin oluenjuojia haluaa teollisuus tyydyttää ja valmistaa noin 170 000 hl. olutta enemmän kuin v. 1954.

Elintarviketeollisuuden tuotannon nousua edistää v:n 1953 joulukuussa tehdyn, maatalouden kehittämistä tarkoittavan päätöksen toteuttaminen. Siltä pohjalta on maataloutemme kehittynyt ja karjakantamme lisääntynyt. Teollisuus voi siis valmistaa suuremman määrän eri lihalaatuja. V. 1955 tullaan saamaan liikkeeseen noin 870 vaunulastia enemmän lihaa, noin 900 vaunulastia enemmän teurastettua siipikarjaa, noin 70 milj. kpl. enemmän munia ja noin 14 % enemmän makkaratuotteita. Vastaavasti tulee elintarviketeollisuustuotanto kohoamaan kaikilla aloilla, mikä koko teollisuuteen verraten merkitsee lähes 10 % kasvua. Rinnan määrällisen lisäyksen kanssa laajenevat myös valikoimat. Elintarviketeollisuutemme on sitäpaitsi aina pyrkinyt tarjoamaan kuluttajille laadultaan parasta tavaraa.

TALOUSTAVARAT, SISUSTUSTARVIKKEET

Kuluneina vuosina oli suurin puute taloustavaroista, liesistä, huonekaluista ja sisustustarvikkeista. Liikkeistä puuttui erilaisia talousmyllyjä, pöytäastioita ja monissa tapauksissa myös verhoja ja mattoja. Tämän taloustavaroitten puutteen tulee koneteollisuustehtaitten uudelleenjärjestely poistamaan. Uudelleenjärjestely on jo alkanut ja tulee jatkumaan edelleen v. 1955. "Klement Gottwaldin" sähkötarviketehtaassa, sähkökone- ja kaapelitehtaassa tullaan panemaan käyntiin uusia työpajoja kulutusartikkelien tuottamiseksi ja Nagymarosin konetehdas valmistaa yksinomaan kulutustarvikkeita. Lukuisissa suurissa raskaan teollisuuden tehtaissa tullaan tähänastisen tuotannon ohella tuottamaan myös kotitalouden koneita ja taloustavaroita.

Mikä merkitys tällä on väestölle?

Kaivos- ja koneteollisuus tulee lähes kaksinkertaistamaan kulutustavaroitten tuotannon vuoteen 1954 verraten. Tullaan tuottamaan mm. seuraavia tarvikkeita: noin 80 000 kpl. enemmän liesiä, noin 23 000 kpl. enemmän kylpyammeita, noin 640 % enemmän moottoriajoneuvojen osia, huomattavasti enemmän savuputkia, lihamyllyjä ja muita taloustavaroita. Tulenkestävillä tiilillä päällystettyjä uuneja tuottaa teollisuus 65 000 kpl. Jo v. 1954 aloitettiin nykyaikaisten talousvaakojen, pesukoneiden, pölynimurien, lattiankiilloitusharjojen ja sähköllä käyvien kahvimyllyjen valmistus. Tyydyttääkseen suuren kysynnän ottavat paitsi Orion-tehdas, myös "Belojannis"-tehdas, puhelintehdas ja Székesfehérvárin metsästyspanostehdas valmistusohjelmaansa radiovastaanottimet. Puhelintehdas esim. tuottaa v. 1955 jo 100 000 radiota. Vertailun vuoksi mainittakoon vain se, että 30-luvun alussa koko maassa oli tuskin enempää kuin 300 000 radioluvan omistajaa.

Mutta teollisuutemme huolehtii myös siitä, että lasten elämä tulee hauskemmaksi. Mainittakoon tässä vain leluja, joita koneteollisuutemme on viimeaikoina valmistanut: vauhtipyörällä varustettu leikkiauto ("Belojannis"-tehtaan tuote), vauhtipyörällä varustettu leikkilentokone sekä varttuneempien viihdyttämistä palveleva rainaheijastin tulenkestävine filmeineen.

Teollisuutemme huolehtii siitä, että monet uudet asunnonomistajat maalla ja kaupungissa voivat sisustaa asuntonsa aistikkaasti ja mukavasti. Menneinä vuosina ei huonekaluja ollut riittävästi saatavissa, koska huonekalutehtaamme valmistivat etupäässä virastokalustoja tai työskentelivät julkisten laitosten hyväksi. Nyt valmistetaan Budapestin, Sátoraljaujhelyn ja Ujpestin tehtaissa yhteistoiminnassa muiden tehtaiden kanssa huonekaluja yksityisasuntoja varten. Huonekaluteollisuutemme tulee jo v:n 1955 ensimmäisellä neljänneksellä tuottamaan huomattavasti enemmän keittiökalusteita, liinavaatekaappeja ja lipastoja. Kauniita ja hyvänlaatuisia mattoja ja verhoja tulee myöskin olemaan suurin määrin saatavissa.

VAATETUS JA JALKINEET

On tosiasia, ettei Unkarissa vielä milloinkaan ole ollut niin paljon hyvin pukeutuneita ihmisiä kuin nykyään. Ei ole siis helppoa tyydyttää nopeasti kasvavia tarpeita. Yhä suuremmaksi muodostuu hyvänlaatuisten kalliimpien vaatetustarvikkeiden kysyntä. Tekstiili- ja kenkäteollisuus nykyaikaistaa tuotantoaan huomattavilla sijoituksilla ja panee käyntiin uusia tehtaita, minkä kautta tekstiili- ja pukuhuolto huomattavasti paranee. Monien artikkelien kohdalla, joita tähän asti ei riittävässä määrin tuotettu, kuten esim. kuvioidut liinavaatteet, miesten, naisten ja lasten päällystakit, huonekalukankaat jne., tulee tuotanto huomattavasti kohoamaan. Tekstiiliteollisuus tulee laajentamaan valikoimaansa monilla uusilla artikkeleilla, kuten esim. ripsikankailla, raidallisilla kankailla, 20:llä uudella silkkikangaslaadulla, nylonvahvisteisilla silkkisukilla, nylonisilla naisten alusvaatteilla, uusilla kampalangoilla, kamelinvillaisilla naisten pukukankailla jne.

Miten sitten kenkäteollisuus valmistuu uutta vuotta varten? Tähän asti oli puutetta miesten nauhakengistä. Sen vuoksi kaksinkertaistetaan niiden tuotanto v. 1955. Usein ostajat valittivat, että vasikannahasta valmistettuja kenkiä oli kovin vähän saatavissa. V:n 1955 aikana tullaan tämä puute poistamaan. V. 1954 valmistettiin suunnilleen miljoona paria lasten kenkiä enemmän kuin v. 1953, mutta sekään ei ollut riittävä määrä. Sen vuoksi tullaan lasten kenkien tuotantoa v. 1955 huomattavasti lisäämään.

OMAKOTITALOJEN RAKENTAMINEN

Muutamien vuosien aikana ei väestölle voitu toimittaa riittävästi rakennustarvikkeita nopean teollistamisen vuoksi. Yksityiset henkilöt, jotka tahtoivat rakentaa, saivat tuskin tiiliä, kattotiiliä ja muuta rakennusmateriaalia samanaikaisesti kun valtio toisaalta edisti rakennustoimintaa myöntämällä joukon etuja (lainoja, luovuttamalla tontteja jne.). V. 1954 voivat omakotitalojen rakentajat ja osuuskuntatalot sitävastoin hankkia jo suuren määrän rakennustarvikkeita, kuten 354 milj. kpl. tiiliä, 56 milj. kattotiiltä ja 695 000 m² lasia.

V. 1955 tullaan laskemaan liikkeeseen yksityisiä rakennustarkoituksia varten 400 milj. tiiltä, 80 milj. kattotiiltä, 95 tonnia sementtiä ja 400 000 juoksumetriä kevyttä parrua. Nämä määrät tulevat yhdessä muiden rakennusaineiden kanssa riittämään

noin 20 000 omakotitalon rakentamiseen.

MAATALOUDEN TUKEMINEN

Tärkein taloudellinen tehtävämme nykyisessä kehitysvaiheessa on maataloustuotannon nopea kohottaminen. Tämä tehtävä määriteltiin ja hahmoteltiin puolueen ja hallituksen päätöksellä joulukuussa 1953.

Miksi sitten on maatalouden nopea kehitys tarpeellinen? Suuri osa äsken tehdyistä suunnitelmista on kiinteässä yhteydessä maataloustuotannon kanssa. Väestö tulee saamaan yhä enemmän elintarvikkeita maatalouden tuottaessa enemmän. Tarvitsemme enemmän vehnää, hedelmiä ja vihanneksia, ja näitä voimme saada ainoastaan maatalouden lisätyn tuen avulla. Maatalous tuottaa myös tekstiili- ja nahkateollisuuden raaka-ainetta. Niinpä myöskin tekstiili- ja nahkateollisuuden kehitys — joskin tällä alalla myös tuonnilla on suuri merkitys — on kiinteästi liittynyt maataloustuotannon kokoonpanoon.

Maatalouden edistämiseen tarvitaan ensisijaisesti koneita, pienkoneita, keinolannotteita, uudenaikaista maataloustekniikkaa. Tämä kuitenkaan ei yksin riitä. Myöskin maaseudun työtätekevien vaatimusten täytyy tulla paremmin tyydytetyiksi. Huomattava osa koneteollisuutemme, tekstiili- ja vaatetusteollisuuden tuotteista sekä huonekalu- ja kenkäteollisuuden tuotteista menee maaseudulle. Mutta näiden artikkelien täytyy myös tyydyttää maaseutuväestön erikoistarpeet. Tätä tarkoitusta palvelee eräs äsken perustetuista vaatetustehtaistamme, joka vuosittain tuottaa noin 300 000 pukua ensisijaisesti maaseutuväestön tarpeitten tyydyttämiseksi.

Kuinka paljon erilaisia kulutustarvikkeita menee maaseudulle, ei voida tarkalleen määritellä. Sitävastoin voidaan tarkalleen sanoa, minkä suuruinen on apu, jonka teollisuus tarjoaa maataloustuotannon edistämiseksi. Maataloustuotannon edistämistä palvelee ensisijaisesti perustöihin tarkoitettujen koneiden lukumäärän lisääminen. Sen vuoksi tullaan v. 1955 edelleen lisäämään kone- ja traktoriasemien traktorikantaa ja huolehtimaan paremmin muistakin koneista. Yksityisten talonpoikien tarpeiden tyydyttämistä on myös ajateltu. Seuraavassa muutamia suunnitelmia: v. 1955 tulee koneteollisuutemme tuottamaan kolminkertaisen määrän auroja, noin 460 % enemmän äkeitä ja noin 480 % enemmän maissinrouhijoita. Nämä luvut, jotka koskevat etupäässä maatalouden pienkoneita, osoittavat, että maatalouden edistäminen merkitsee myös yksityisten talonpoikien tilojen tuotannon tukemista. Sen ohella tulee hallitus luonnollisesti edelleenkin ja entistä tehokkaammin tukemaan maatalouden tuotanto-osuuskuntia. Kuvaavia esimerkkejä tästä tuesta tarjoavat maatalouden tuotanto-osuuskuntien joulukuussa suorittamat tilitykset, jotka vähäisiä poikkeuksia lukuunottamatta osoittavat tuotanto-osuuskuntien jäsenten kaikkialla saaneen huomattavasti korkeammat tulot kuin edellisenä vuonna.

Lisätyn koneellistamisen ohella huolehtii teollisuus siitäkin, että maaseudun käytettävissä on vastaavassa määrin myös keinolannotteita. Sen vuoksi tullaan Pétin typpitehdasta laajentamaan ja panemaan käyntiin osa Borsodin uudesta kemiallisesta tehtaasta. Parannetun keinolannotehuollon ohella saa maatalous myös luujauhoa ja liikkeelle lasketaan eläinlääkintätarkoituksiin ns. keltaista penisilliiniä. Kemiallisen teollisuuden ja voimatalouden ministeriön tehtaat ja liikeyritykset ovat sähköistäneet v. 1954 426 valtion tilaa, 335 maatalouden tuotanto-osuuskuntaa ja 234 kone- ja traktoriasemaa. V. 1955 tullaan uusia maatalousyrityksiä liittämään energiantoimitukseen, mikä tekee myös sähkökoneiden käytäntöönoton mahdolliseksi.

Tämä lyhyt luonnos teollisuutemme suunnitelmista ei voi olla lähimainkaan täydellinen, koska väestön parempaa huoltoa ei edistetä ainoastaan tuotannon nousulla, vaan myöskin laajentamalla tuontia. Tuonnilla on maallemme erityinen merkitys, koska voimme hankkia suuren osan jalostusteollisuutemme raaka-aineesta vain ulkomailta. Sen tähden hallitus huolehtii tuotannon kohottamisen ohella tarkoin myös ulkomaisten kauppasuhteittemme laajentamisesta. Tämän kirjoituksen tarkoituksena on vain osoittaa, miten hallituksen ohjelma elintason kohottamiseksi käytännössä toimii kulutustarvikkeiden huollon alalla ja miten kansantalouden suunnitelmat varmistavat yhä suuremman elintarvikkeiden, tekstiilien ja sisustustarvikkeiden määrän. Nämäkin harvat esimerkit koko teollisuutemme alalta ovat osoituksena kevyen teollisuutemme, elintarvike-, kone- ja kemiallisen teollisuutemme, koko kansantaloutemme konkreettisista ja innostavista suunnitelmista suuren päämäärän, kansamme suuremman hyvinvoinnin toteuttamiseksi.

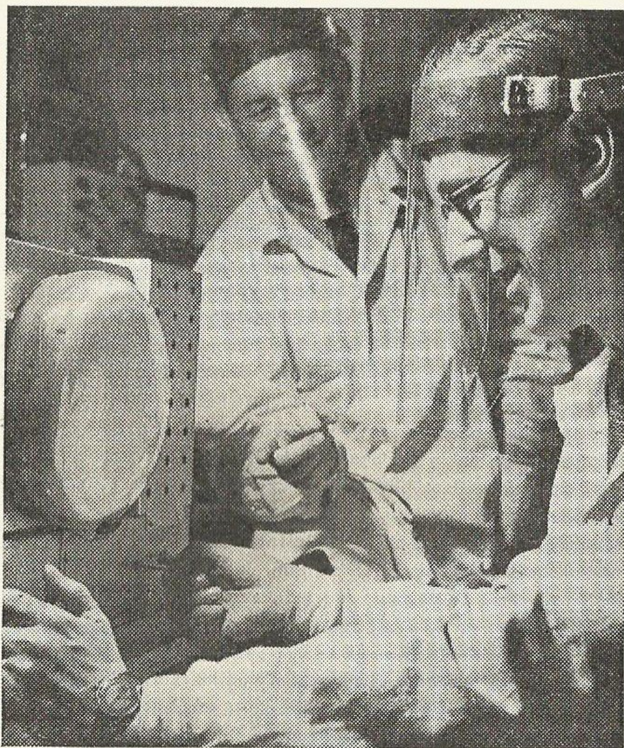
Unkarilainen kaukolähetintekniikka

Unkarissa kuuluu kaukolähetintekniikka vanhimpiin teollisuudenaloihin. Jo 1900-luvun alussa aloitettiin hehkulamppujen valmistus ja 1920-luvun alussa — miltei samanaikaisesti ulkolaisten yritysten kanssa — Unkarissakin ryhdyttiin tuottamaan radiolaitteita. Kokoonpanoteollisuus kehittyi kuitenkin niin nopeasti, ettei kotimainen osien valmistus kyennyt seuraamaan mukana, ja siitä johtuen laitteiden perusosat oli suurimmaksi osaksi tuotava ulkomailta. Perättäin syntyneet unkarilaiset kaukolähetintekniilliset tehtaat olivat kaikki jonkin ulkomaalaisen eturyhmän tytäryhtiöitä: Philipsin, Orionin, Standardin tai Telefunkenin. Tietenkin tämä asiaintila löi leimansa unkarilaiseen kaukolähetintekniikkaan. Tuotteet olivat niin sanoaksemme poikkeuksetta ulkomaalaisia sommitelmia.

Toisen maailmansodan tuhot kohdistuivat myös tähän teollisuuteen. Kaukolähetinteknillinen teollisuus kuului niihin, jotka ensimmäisinä jälleenrakennettiin, ja juuri tämä teollisuus avasi maalle vuosina 1945—1946 hyviä vientimahdollisuuksia. Kansallistamisen jälkeen oli päätehtävänä unkarilaisten laitteiden kehittäminen ja samanaikaisesti laitteiden osien kotimaisen tuotannon turvaaminen mahdollisimman hyvin. Useiden vuosien kovan työn jälkeen onnistuttiinkin vuonna 1950 ylittämään sodanedellisen tuotannon taso ja kaukolähetinteknillisen tutkimuslaitoksen sekä kaukolähetintoiminnan tutkimusinstituutin perustamisen avulla luoda tälle suurimerkitykselliselle teollisuudelle jatkuvan kehityksen edellytykset.

Entisten tehtaiden ajanmukaistamisen ja laajentamisen ohella on perustettu useita uusia kaukolähetinteknillisiä tehtaita, mm. vakuumteknillinen konetehdas, joka valmistaa pieniä sähkölamppuja. Miskolciin Pohjois-Unkarissa on perustettu uusi kryptontehdas. Sen jälkeen luotiin radiokojetehdas, jossa valmistetaan lukuisia teknillisiä laitteita. Rakenteilla on myös tehdas, joka tekee mahdolliseksi lähetinlaitteiden tuotannon lisäämisen.

Sellaisten kovien ponnistusten avulla onnistuttiin tuotanto vuosina 1951—1952 kohottamaan kaksinkertaiseksi. Vastaavasti on vienti vuosina 1951—1954 noussut kaksi ja puolikertaiseksi. Kotimaisen osienvalmistusteollisuuden voimistumisen ansiosta kaukolähetinteknillinen teollisuus valmistaa nykyisin jo 32 000 erilaista tavaralajia. Jatkuvasti on tehty uusia keksintöjä, joten ei olekaan ihme,

Insinöörit Sándor Laszip ja Imre Antalfy suorittamassa televisiokokeiluja.

että Unkarin kaukolähetintekniikka on kautta maailman hyvässä maineessa. Sen tuotteita viedään runsaasti eri maihin, sekä Etelä-Amerikkaan että Kiinaan, ja saapuupa tilauksia myös Pohjois-Afrikasta ja Yhdysvalloistakin.

Unkarilaiset sähköinsinöörit ovat ennen kaikkea radiovastaanottimien valmistuksen alalla päässeet huomattaviin tuloksiin. Lyhyen ajan kuluessa radiovastaanotinteollisuus on aloittanut kolmenkymmenen erilaisen uudenaikaisen mallin valmistuksen, joista erityisesti mainittakoon kosteutta kestävä troopillisissa maissa käytettäväksi sopiva laite sekä erittäin soinnukas Novál-putkilla varustettu vastaanotin, jonka mallikappaletta asiantuntijat parhaillaan valmistavat.

Äskettäin valmistui jaksolukuvaihtoisen pienoislähettimen malli ja tämän laitteen sarjavalmistus aloitetaan jo kuluvana vuonna. Se on käyttökelpoinen maataloudessa ja voidaan asentaa myös autoihin ja rautatievetureihin. Myös uuden radiolähettimen rakentamissuunnitelmat ovat valmisteilla. Nämä lähetysasemat tulevat jo ensi vuoden aikana siirtymään valmistuspaikastaan käyttöön. Niiden merkitys on ennen kaikkea siinä, että ne ovat 30 % kevyempiä kuin tähnastiset laitteet.

Monet ulkomaalaiset tuntevat jo Budapestin kansanstadionin, jonka kaiutinlaitteet ovat erinomaiset, melkeinpä virheettömät: kaiuttimien ääni kantautuu valtavien katsomoiden etäisimpiinkin osiin aivan yhtä hyvin kuin mikrofonin viereenkin. Näiden luotettavien unkarilaisten laitteiden kysyntä on jo nykyisin ulkomailla sangen suuri, ja Unkarin teollisuus pyrkii tyydyttämään kaikki toivomukset. Merkittäväksi saavutukseksi voivat suunnitteluasiantuntijat laskea myös ensimmäisen unkarilaisen magnetofonin rakentamisen. Vieläpä magnetofonin nauhakin on kotimaista valmistetta. Ensimmäisten sarjojen valmistus on jo käynnissä. Laitteita kokeillaan ensin kotimaisessa käytössä, ja vasta sen jälkeen, mahdollisin pikku korjauksin parannettuina, uusia sarjoja ryhdytään viemään ulkomaille.

Voitaisiin vielä mainita lukuisia Unkarin kaukolähetintekniikan pienempiä tai suurempia saavutuksia, mutta puhumme nyt vain yhdestä, joka onkin varsin merkittävä, nimittäin televisiokokeiluista. Ensimmäiset unkarilaiset televisiolähetyskokeet aloitettiin viime vuonna, ja sen jälkeen unkarilaiset asiantuntijat ovat kuumeisella kiireellä ahertaneet laitteiden täydellistämiseksi. Kuluvana ja ensi vuonna valmistuvat nämä suuret laitteet, joista kaksi kolmasosaa on Unkarin teollisuuden tuotetta.

Unkarin kaukolähetinteollisuus on nyt asettanut päämääräkseen tuotantotekniikan ja valmistuksen jatkuvan kehittämisen ja laadun parantamisen sekä samalla tietenkin myös tuotevalikoiman lisäämisen, siis kaikinpuolisen suuren eteenpäinmenon, niin että se voisi tyydyttää sekä kotimaisen että ulkomaisen kysynnän korkeimmatkin vaatimukset.

Unkarissa valmistettu leikkuupuimuri suorittaa päivässä 70 ihmisen työn

Unkarissa aloitettiin puimakoneiden suurtuotanto vasta huomattavasti vuosisadan vaihteen jälkeen. Alussa niitä käytettiin vain suurtiloilla, mutta myöhemmin myös keskisuuret ja pientilatkin käyttivät niitä. Hoffer-puimakone ei ollut suosittu ainoastaan Unkarissa, vaan se hankki mainetta myös monissa muissakin maissa Unkarin nuorelle maatalouskonetuotannolle.

Elonleikkuu, tämä viljanviljelyn toinen erittäin raskas ruumiillinen työ, jäi kuitenkin vuosikymmeniksi koneellistamatta, sillä ruumiillinen työvoima oli paljon halvempaa eikä leikkuupuimureiden tuotanto niin ollen ollut kannattavaa. Elonleikkuun aikana piti Unkarissa asettaa työhön kolmenneljännes miljoonaa ihmistä, jotta sato olisi saatu ajoissa korjattua.

Unkarin maatalouskonetuotannon nopea kehitys saattoi seurata vasta toisen maailmansodan aiheuttamien vaurioiden korjaamisen jälkeen. Hallituksen päätöksen pohjalla alettiin vuoden 1948 lopulla tutkia leikkuupuimureiden suurtuotannon menetelmiä. Neuvostoliitto antoi käytettäväksi Unkarissa hyviksi osoittautuneiden leikkuupuimureiden kaavat sekä koneita, jotta niitä olisi voitu kokeilla Unkarin olosuhteissa. Kokeilut aloitettiin, valmistettiin tuotantosuunnitelmat, ja leikkuupuimureiden tuotanto annettiin Ensimmäisen Unkarilaisen Maatalouskonetehtaan (EMAG) tehtäväksi. Vuonna 1950 valmistui prototyyppi. Asiantuntijat ottivat huomioon Unkarin maaperän ja viljalajit sekä huolehtivat siitä, että tehdas valmistaisi sellaisia koneita, jotka parhaiten vastaisivat Unkarin olosuhteita. Ensimmäinen leikkuupuimuri valmistui vuoden 1951 elonkorjuuksi. Ensimmäinen EMAG A.C. 400-tyyppinen leikkuupuimuri — mikä oikeastaan on syntynyt niittokoneen, puimakoneen ja traktorin yhdistelmänä — joutui valtion tilalle, jotta siitä saatettiin tehdä huomioita käytännössä. Tämä pieni liikkuva tehdas, mikä yhden työvaiheen aikana leikkaa viljan ja pui sen, osoittautui yleensä hyväksi. Koekäytön jälkeen tehtiin siinä joitakin pieniä muutoksia, ja sen jälkeen saatettiin alkaa sarjatuotanto.

Kuluneena aikana on näitä Unkarissa valmistettuja leikkuupuimureita toimitettu valtion tiloille ja koneasemille yhteensä kaksituhatta kappaletta, ja siitä on ollut erinomaista hyötyä valtavilla viljapelloilla. Koneellinen elonkorjuu syrjäyttää yhä enemmän tavattoman rasittavan ja voimia vaativan käsin suoritetun niiton. Sen lisäksi leikkuupuimuri alentaa huomattavasti käsin suoritetussa niitossa tavallisten poisvarisseitten jyvien määrää, sillä se suorittaa kaiken yhden työvaiheen aikana. Kone on alentanut aikaisemman 10—12 prosenttisen jyvien varisemisen ensin 3—4 prosenttiin ja nyttemmin jopa yhteen prosenttiin. Koneellisen leikkuupuinnin lisääntyminen tekee yhä suuremmassa määrin mahdolliseksi sen, ettei elonkorjuun aikana tarvitse irroittaa muista maataloustöistä suurta työvoimamäärää, sillä yksi kone suorittaa päivittäin 70 ihmisen työn.

Jatkuvan tuotannon ohella jatketaan myös kokeiluja, jotta teollisuus voisi tuottaa vielä täydellisempiä ja silmällekin kauniimpia koneita. Tutkimus- ja suunnittelutyön tuloksena on oljenkerääjävaunu — mitä leikkuupuimuri tähän saakka on vetänyt perässään — rakennettu kiinni koneeseen, ja myös akanoiden korjaamiseksi on tehty monia keksintöjä. Nämä muutokset otetaan piakkoin käytäntöön leikkuupuimureissa.

Sen lisäksi, että leikkuupuimurista on Unkarissa tullut suurtuotannollisen maatalouden tärkein elonkorjuuväline, on sitä tilattu tähän mennessä 11 maahan, muun muassa Bulgariaan, Turkkiin, Argentiinaan ja Kiinaan. Vientiä varten valmistettujen koneiden tuotannossa on otettu huomioon asianomaisen maan maaperä, viljan korren korkeus ym., ja koekäyttöön lähetetyt koneet on asennettu tämän mukaisesti. EMAG-tehdas on tehnyt myös kokeiluja telaketjuisen riisinkorjuu-leikkuupuimurin tuottamiseksi. Vuonna 1954 annettiin valtion tilalle ensimmäinen valmis kone koekäyttöön. Käytännössä saatujen kokemusten jälkeen aloitetaan sen sarjatuotanto. EMAG-tehdas vei vuonna 1954 jo 520 unkarilaista leikkuupuimuria ulkomaille, muun muassa Kiinaan 175 konetta. Tehtaan johtajien, työläisten ja kokeiluja suorittavien asiantuntijoiden päämääränä on valmistaa yhä parempia leikkuupuimureita, jotka kuluttavat entistä vähemmän polttoainetta, ja ovat ulkomuodoltaan yhä aistikkaampia, jotta ne myötävaikuttaisivat Unkarin kehittyvän koneteollisuuden menestyksiin ja lisäisivät Unkarin teollisuuden mainetta. Vuonna 1955 lisätään leikkuupuimureiden tuotantoa 60 prosentilla.

Suomi—Unkari Seura toimii

TAMPEREEN OSASTO

vietti rattoisan pikkujoulujuhlan 12. 12. -54 Kutomatyöväen Liiton kerhossa. Tilaisuuden avasi osaston puheenjohtaja Saga Lahtinen, lausuntaa esitti opettaja Edith Lähdesmäki ja yksinlaulua Marja-Liisa Koskinen. Erikoisen mielenkiintoiseksi muodostui nti Sylvi Kujanpään unkarilaisen kirjailijan Péter Veres'in suomenkielelle käännetyn teoksen "K o e t u s" esittely. Mukaansa tempaava esitys viritti vilkkaan ja Unkarin kansan elämää valaisevan keskustelun. Loppuilta vietettiin yhteislaulun ja karkelon merkeissä.

Tampereen osaston johtokunta piti marras- ja joulukuussa useita kokouksia ja valmisti toimintasuunnitelman täksi vuodeksi.

Osaston vuosikokous päätettiin pitää helmikuun 6 p:nä. Seuran vuosikokoukseen Helsinkiin 20. 2. -55 lähetetään osaston edustaja. Joululoman johdosta päättyneet osaston kansantanssiryhmän harjoitukset päätettiin aloittaa ensi tilassa, kunhan vaan harjoitussali- ja siitä aiheutuvat taloudelliset kysymykset saadaan onnellisesti ratkaistuiksi. Toimintasuunnitelmaan kuuluu myös osaston kerho- ja retkeilytoiminnan järjestäminen sekä valmistautuminen Unkarin vapautumisen 10. vuosipäivän viettoon.

KEMIN OSASTON

toimesta järjestettiin marras- ja joulukuussa useita kaitafilmi- ja rainaesityksiä, sekä 8. 12. toimeenpantiin osaston jäsenjuhla. Viimeksi mainitussa tilaisuudessa esitettiin unkarilaisia kaitafilmejä, kuultiin unkarilaista äänilevymusiikkia ja mielenkiintoinen esitelmä Suomen ja Unkarin kauppa- ja kulttuurisuhteista.

VAASASSA

kehkeytyy uusi osasto seuraamme aivankuin itsestään. Alkusysäyksen tähän antoi Unkarin Ammatillisen Keskusjärjestön v. 1953 lähettämä kutsukirjelmä, jonka perusteella mainitun vuoden kesäkuussa maastamme matkusti Unkariin 10 henkilöä käsittävä työläisvaltuuskunta. Tähän valtuuskuntaan kuului myös vaasalainen valaja Niilo H e i n o n e n. Palattuaan ikimuistoiselta matkaltaan hra Heinonen liittyi Suomi—Unkari Seuraan, kirjoitti useita matkaselostuksia päivälehtiin, kertoi matkavaikutelmiaan työpaikallaan ja eri kansalaisjärjestöjen järjestämissä tilaisuuksissa. Jatkuvasti hän on myös ollut kirjevaihdossa Suomi—Unkari Seuraan.

Hra Heinosen ja muiden Vaasassa ja sen lähiympäristössä asuvien työn tulokset ovat nyt puhkeamassa kukkaan. Vaasaan on muodostunut 16 henkilöä käsittävä Unkarin ystäväin kerho, jonka sihteeriksi valittiin hra Tauno Aho. Tammikuun puolivälissä saimme mainitulta sihteeriltä kirjelmän, jossa esitetään useita Vaasaan perustettavaa osastoa koskevia kysymyksiä.

Näin siis vaasalaiset veljeskansamme ystävät toimivat. Suomi—Unkari Seuran jäsenet ja ystävät lausuvat uuden tulokkaan sydämellisesti tervetulleeksi kehittämään ja vahvistamaan Suomen ja Unkarin veljeskansojen ystävyys- ja kulttuurisiteitä.

HELSINGISSÄ

U n k a r i n k i e l e n alkeiskurssille ilmoittautuneet ovat koko syyslukukauden osallistuneet säännöllisesti oppitunneille. Siitä huolimatta, vaikka unkarin kielen oppiminen onkin vaikeata, niinkin taitavan opettajan kuin past. Lajos G a r a m i n johdolla, kurssilaiset ovat hiljalleen edistyneet kieliopinnoissaan. Opiskelijain lukumäärä seuramme jäsenlukuun verrattuna on kuitenkin vielä liian pieni. Siksi onkin toivottavaa, että ainakin pääseuran jäsenet yhä lukuisammin osallistuisivat kielikursseille. Vasta-alkajatkin voivat vielä liittyä mukaan. Kurssi on maksuton.

SEURAN LAULUKUORO,

joka perustettiin viime vuoden lokakuussa, piti säännöllisesti joulukuun puoliväliin saakka joka tiistai klo 19 harjoituksiaan seuran kerhohuoneistossa. Kuoro on jälleen aloittanut toimintansa samassa paikassa ja entisin harjoitusvuoroin.

Kuoron harjoitusohjelmistoon on suunniteltu suomalaisten ja unkarilaisten kansanlaulujen lisäksi Unkarin kansallishymni. Tämän harjoittamiseksi on jo ryhdytty toimenpiteisiin.

Unkarilainen musiikki ja unkarilaiset laulut ovat aina olleet suosittuja kansamme keskuudessa. Seuramme kuorotoiminnan tarkoituksena on elvyttää ja edelleen kehittää tätä harrastusta. Siksi kehoitamme seuran jäseniä ja ystäviä tutustumaan kuoron toimintaan, osallistumaan sen harjoituksiin ja tuomaan niihin uusia mies- ja naisjäseniä. Tällä tapaa teemme seuraamme tunnetuksi ja edistämme sen tarkoituksia.

SEURAN KANSANTANSSIRYHMÄ

on myös ankarasti harjoitellut suomalaisia ja unkarilaisia kansantansseja. Reippaista ja kansantansseihin kiinnostuneista pojista on kuitenkin vielä puute, mikä on vaikeuttanut harjoituksia. Tanssiryhmä tarvitsee myös säestäjän: pianon, viulun tai haitarin soittoon innostuneen neitosen tai nuorukaisen. Seuran nuoret ja heidän ystävänsä, rientäkää tutustumaan kansantanssiryhmän toimintaan!

LASTEN JOULUJUHLA

Seura järjesti jäsentensä ja ystäviensä lapsille joulujuhlan 19. 12. -54 kerhohuoneistossaan. Joulukuusi ja juhlahuoneisto oli kauniisti koristettu. Tilaisuuteen saapui runsaasti lapsia ja heidän vanhempiaan. Unkarin täkäläinen ministeri ja rouva S z i p k a kunnioittivat myös tilaisuutta läsnäolollaan ja suurella mielenkiinnolla seurasivat suomalaisten lasten joulunviettoa.

Juhla alkoi lyhyellä tervehdyspuheella, jonka jälkeen lapset ohjattiin juhlasalin vieressä olevaan huoneeseen, jossa heille jaettiin "joululakit". Taiteilijatar rva K u u s t o n säestäessä lapset marssivat kädet käsissä pitkänä ketjuna ympäri huoneistoa joulu-ukkia etsien ja iloisia joululauluja laulaen. Kun joulu-ukki viimein saapui juhlaan, tuoden mukanaan kauniita kukkia, joita hän kertoi kasvattaneensa Korvatunturilla lumen ja jään maassa, syntyi nuorten keskuudessa suuri riemu. Saatuaan vielä kuulla, että ministeri ja rva Szipka olivat avustaneet joulu-ukkia lasten lahjapakettien valmistamisessa, kukittivat nuoret ministeriparin. Kun vielä oli laulettu muutamia joululauluja, seurasi juhlan kohokohta — joululahjojen jako. Jokaiselle lapselle oli joulu-ukki varannut makeispussin. Ilo ja riemu loisti jokaisen silmissä.

Ja kun joulu-ukki teki lähtöä, päättivät lapset lähettää hänen mukanaan myös Unkarin lapsille parhaimmat ja sydämellisimmät rauhan ja uuden vuoden terveiset.

UUDEN VUODEN VASTAANOTTOJUHLAN

seura järjesti vuoden viimeisenä päivänä juhlahuoneistossaan. Tilaisuuden alkupuoli oli varattu tanssille ja kellon lähetessä puoltayötä suoritettiin varsinainen ohjelma. Taiteilija Oiva Ruhanen lauloi suomalaisia ja unkarilaisia lauluja saaden runsaat suosionosoitukset, kuten myös taiteilija Yrjö Jyrinkoski lausuntaesityksillään. Kohokohdaksi muodostui hänen esittämänsä Petöfin "Mielipuoli".

Kellon lähetessä 24 tri Väinö Kaukonen piti uuden vuoden puheen. Unkarin täkäläinen lähettiläs József Szipka tervehti muutamin sanoin juhlayleisöä ja toivotti kaikille menestyksellistä ja rauhanomaista uutta vuotta. Yleisö yhtyi tervehdykseen ja juhla jatkui yli puolenyön vapaan seurustelun ja tanssin merkeissä.

Sihteeri.

Seuran joulujuhlan kohokohta — ainakin lasten mielestä — oli joululahjojen jako.

Haluatteko haastatella unkarilaisia ystäviämme?

Tämän lehden viime numerossa mainitsimme, että jokaisella Suomi—Unkari Seuran jäsenellä ja ystävällä on mahdollisuus haastatella veljeskansamme edustajia. Käytännössä se voidaan suorittaa esimerkiksi siten, että asianomainen henkilö täältä Suomesta lähettää kirjeen Unkarin Radiolle ja pyytää sikäläistä radiohaastattelijaa käymään jonkin henkilön luona esittämässä ne kysymykset, joihin hän haluaa vastaukset. Kun asia on näin mutkaton, niin kehoitamme arv. lukijoitamme kiireesti ottamaan kynän käteensä ja panemaan ajatuksensa paperille sekä lähettämään ne kirjeessä Unkarin Radiolle. Ja jotta ehtisimme ensimmäiseksi mukaan tähän uuteen haastattelutoimintaan, niin lähetämme haastattelukysymyksemme näin avoimessa kirjeessä:

Magyar Rádio
Budapest, Unkari.

Rakkaat Ystävät.

Kun seuramme parhaillaan suunnittelee ensi kesänä järjestettäviä turistimatkoja Unkariin, niin pyydämme Teitä hyväntahtoisesti kääntymään Unkarin matkatoimiston IBUSZ'in edustajan puoleen ja pyytämään häntä vastaamaan seuraavaan kysymykseen:

— Unkari on tunnetusti suosittu matkailumaa ja siellä on turistille paljon nähtävyyksiä. Koska meidän on vaikea täältä käsin suunnitella parhainta mahdollista matkaohjelmaa etukäteen, niin tiedustelemme Teiltä, IBUSZ'in edustajana ja maanne matkailuasioihin perehtyneenä, minkälaisen matkaohjelman Te laatisitte meille n. 25 henkilöä käsittävälle turistiryhmälle, joka aikoo oleskella maassanne 13—15 vuorokautta?

Matkaohjelmaa laatiessanne Teidän olisi otettava huomioon seuraavat toivomuksemme:

a) Matka- ja oleskelukustannukset Unkarissa kutakin ryhmän jäsentä kohden pitäisi saada mahdollisimman halvaksi.

b) Ryhmän jäsenet haluavat tutustua siellä olonsa aikana Teidän kauniiseen maahanne mahdollisimman laajalla alueella, esim. nähdä Budapestin ja joidenkin muiden huomattavimpien kaupunkienne nähtävyydet, tutustua Unkarin vuoristoon ja tippukiviluoliin, Tiszan patolaitteisiin, Unkarin Pustan nähtävyyksiin, Unkarin maatalouteen, teollisuuteen, kansantaiteeseen ja yleensä taide-elämään, tiedelaitoksiin, Unkarin kansan historiaan ja sen nykyiseen taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen elämään. Tietysti haluamme myöskin käydä kuuluisissa kylpylöissänne.

Pyydämme Teitä hyväntahtoisesti tiedoittamaan täällä päivälehdissä julkaistuissa Unkarin suomenkielisissä radio-ohjelmassa, milloin välitätte radiossanne ko. vastauksen.

Suomi—Unkari Seuran toimisto

LYHYESTI UNKARISTA

SATOJATUHANSIA MUSEOISSA JA NÄYTTELYISSÄ KÄVIJÖITÄ. Myös viimeksi kuluneiden kolmen kuukauden aikana on unkarilainen yleisö innokkaasti tutustunut museoihin ja näyttelyihin. Äskettäin suljetussa "Herendin posliinin" näyttelyssä kävi 71 000 katsojaa. Kaunotaiteiden valtakunnanmuseossa sekä luonnontieteellisen ja maataloudellisen museon näyttelyissä vieraili yhteensä 170 000 henkilöä. Kävijäin yhteislukumäärä Egerissä olevassa István Dobi-museossa, Györin János Hautus-museossa, Sárospatakin Rákóczi-museossa ja Sopronin Ferenc Liszt-museossa nousi 100 000:een. Balaton-museo Keszthelyssä, kirjallisuusmuseo Badacsonyssä ja tänä vuonna perustettu Jókai-museo Balatonfüredissä saivat vieraikseen yli kuusikymmentätuhatta henkilöä.

MUSIIKKIHISTORIALLISIA KONSERTTEJA. Nimellä "Unkarin musiikkihistoriaa" alkoi Unkarin musiikkiakatemian suuressa salissa äskettäin mielenkiintoinen konserttien sarja. Kahdeksan tilauskonserttia käsittävä sarja tutustuttaa yleisten koulujen VII ja VIII luokkien oppilaita unkarilaisen musiikin kehitykseen eri ajanjaksoina vanhimmista ajoista aina nykypäivään saakka. Ferenc Erkelin, Ferenc Lisztin, Béla Bartókin ja Zoltán Kodályn taiteelle on kullekin omistettu oma konserttinsa. Konserteissa avustavat laulu- ja soitinsolistit, kuorot ja orkesterit. Nuori yleisö osallistuu konserttien ohjelmansuoritukseen yhteislaululla. Esitettäviä teoksia selostaa kapellimestari László Lukin, joka myös johtaa yhteislaulua.

UNKARILAINEN UIMARI SAAVUTTANUT UUDEN MAAILMANENNÄTYKSEN. Miesten 100 metrin perhosuinnin maailmanennätysmies György Tumpek paransi viime vuoden marraskuun 20 p:nä erikoismatkansa entistä ennätystä, joka oli 1.02,3. Tumpek saavutti uuden ennätyksensä 1.02,1 yksinään uiden kilpailussa, joka pidettiin lähellä Budapestiä sijaitsevassa pienessä Székesfehérvárin kaupungissa. Samoissa kilpailuissa Budapestin Lokomotivseuran naisjoukkue paransi Unkarin naisten ennätystä 4 x 100 metrin perhosuinnissa. Entinen ennätys oli 5.43,6, ja uusi 5.34,2. Näihin kilpailuihin osallistui monen kuukauden tauon jälkeen myös olympiavoittaja Éva Székely. Viime kesänä hän synnytti tyttären.

"KAKSIKYMMENTÄVIISI UNKARILAISTA URHEILIJAA KERTOO . . ." Hungarian Bulletin on julkaissut kuvitetun haastatteluja sisältävän kokoelman englannin, ranskan, venäjän ja saksan kielillä. Kirjasen nimenä on "Kaksikymmentäviisi unkarilaista urheilijaa kertoo . . ." Kuten nimestä ilmenee, sisältyy teokseen kahdenkymmenenviiden tunnetun unkarilaisen urheilijan haastattelu, joissa he kertovat elämästään, urheilusaavutuksistaan ja harjoitusmenetelmistään.

Hungarian Bulletin on myös julkaissut englannin, ranskan ja saksankielisinä laitoksina kolme Imre Dobozyn kirjoittamaa novellia sisältävän kokoelman. Kertomukset kuvailevat nykypäivän elämää unkarilaisessa maalaiskylässä Pákozdissa.

Molempia teoksia saa pyydettäessä englannin ja saksan kielillä Suomi—Unkari Seuran kautta.

UUSIA KIRJOJA JA KUVATEOKSIA TAITEESTA JA KÄSITYÖSTÄ. Viime aikoina on ilmestynyt lukuisia mielenkiintoisia Unkarin taidetta ja käsityötä esitteleviä teoksia. István Rétin teos "Nagybányan taiteilijasiirtokunta" esittää ja arvioi kuuluisan Nagybányan maalarikoulun historiaa ja siirtokunnassa eläneiden taiteilijain työtä. Rouva Gábor Ö. Pogány on kirjoittanut teoksen klassillisen unkarilaisen mestarin Karoly Markó vanhemman elämäntyöstä. Äskettäin ilmestyneessä kuvateoksessa esitellään valikoima Unkarin neljännessä kaunotaiteiden näyttelyssä äskettäin esillä olleita töitä. Parhaillaan painettavana ovat "Unkarin posliini- ja saviteollisuuden historia ja liikemerkit", sarjan "Unkarin kansantaide" uusi teos "Palócin koruompelu", sekä etevän unkarilaisen kultasepän József Szentpéterin elämänkerta. Ensimmäisenä teoksena sarjassa "Unkarin museot" tulee olemaan kauniisti koristettu kirja "Aasian taide", jossa esitellään Kaukoidän museossa olevaa aineistoa. Kuuluisan taidehistorioitsijan laatima teos "Kuvanveistotaiteemme vuosisadan vaihteessa, 1896—1914", on jo ilmestynyt. Unkarin kuvanveistotaiteen huomattavimpia luomuksia esittelevä teos ja toinen, joka esittää Budapestin kaunotaiteiden museon taideaarteita, tullaan julkaisemaan englannin, venäjän, ranskan ja saksan kielisinä laitoksina.

UNKARIN VALTION KANSANYHTYE MATKUSTANUT LÄNSI-EUROOPPAAN. Unkarin Valtion Kansanyhtye matkusti äskettäin Ranskaan esiintyäkseen Pariisissa l'Empire Theatressa. Esiinnyttyään Pariisissa kolmen viikon ajan yhtye osallistuu Bordeaux'n festivaaleihin ja sen jälkeen matkustaa Belgiaan esiintyen siellä Brysselissä ja Nouveau Cirquessa. Matkasuunnitelman mukaan yhtye matkustaa sieltä Antwerpeniin, jossa se esiintyy maaliskuun 1 päivänä Hippodrome-teatterissa. Tämän jälkeen yhtye siirtyy Hollantiin, jossa se esiintyy Rotterdamissa Creememtelijka Schonwburgissa. Täältä yhtye matkustaa Haagiin ja Amsterdamiin, sekä suunnitelmien mukaan sieltä vielä Pariisiin, jossa se osallistuu useita päiviä kestävään filmaukseen. Yhtye palaa Budapestiin maaliskuun lopulla.

Tunnetuimmista numeroistaan yhtye esittää Kodályn-Rábain Kállai kettösin, Talonpoikaishäät Ecserissä, Kehrääjän, Lisztin toisen unkarilaisen rapsodian, Kodályn Mátran kuvia ja surullisen Székely-tanssin sekä Bartokin Laulun ja Pakolaiset.

ERÄS UUSIA KOTITALOUSKONEITA VALMISTAVA BUDAPESTIN TEHDAS. Zuglón konetehdas on, kiinteässä yhteistoiminnassa suunnitteluviraston kanssa, aloittanut useiden uusien kotitalouskoneiden tuotannon.

Robottikone suorittaa kevyesti ja vaivatta kymmenen ihmisen työn. Suurten laitosten, sairaaloiden ja ravitsemusliikkeiden keittiöissä se on jo nyt osoittautunut mitä hyödyllisimmäksi. Monet keittiöt ja keittäjättäret olivat odottaneet konetta, joka suorittaisi heidän puolestaan vispilöimisen, siivilöimisen, perunoiden kuorinnan ja taikinan vatkauksen. Uusi robottikone pannaan

käyntiin yksinkertaisesti katkaisijaa kääntämällä tai nappulaa painamalla ja suorittaa automaattisesti nuo keittiöhenkilökunnan työt.

Lähiaikoina tehtaassa valmistuu myös uudentyyppisen separaattorin mallikappale. Tämä kone tulee helpottamaan maaseudun asukkaiden työtä. Se pystyy tunnissa kuorimaan 300 litraa maitoa, toisin sanoen 60 minuutissa keskipakoisvoiman avulla eroittamaan kerman tuosta maitomäärästä.

Suunnitteluosastolla on myös jo saatu valmiiksi uuden kotitalouskäyttöön tarkoitetun jäätelökoneen luonnokset ja piirustukset. Lähiaikoina aloitetaan tämän 2—4 litran vetoisen jäätelökoneen sarjavalmistus.

Edellämainitut eivät ole kuitenkaan Zuglón tehtaan ainoat tuotteet. Voitaisiin mainita vielä monia muita kojetyyppejä. Niihin kuuluu mm. kieppo, jonka kierrosluku on 8 000, suuritehoinen ilmanvaihtolaite, sähkögeneraattori ja moottorikäyttöinen leivänleikkuukone.

